HISTORY STUDIES
INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

ISSN: 1309 4173 (Online) 1309 - 4688 (Print)
Volume 6 Issue 4, p. 1-29, July 2014

1833/34 (H. 1249) Tarihli Kayseri Sancağı, Karahisar-i Develi (Yeşilhisar) ve Talas Kazası Müslim Nüfus Defteri İncelemesi

A Study on the 1833/34 (H. 1249) Dated Kayseri Sanjak, Karahisar-i Develi (Yeşilhisar) and Talas Districts Muslim Census Registry

Prof. Dr. Süleyman Demirci
Erciyes Üniversitesi - Kayseri
Kâzım Kartal
Erciyes Üniversitesi - Kayseri

JHS
History Studies
Volume 6 Issue 4 July 2014

Öz: *Bu çalışma ilk aşamada Osmanlı İmparatorluğu'nda yapılan nüfus sayımlarının önemini kısaca anlatarak, Kayseri Sancağı, Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Kazasının coğrafi konumu ve tarihi önemini vurgulamaktadır. Daha sonra da çalışmada 168 sayfadan oluşan 1983 Numaralı 1833/1834 (H. 1249) Tarihli Kayseri Sancağı, Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Kazası Müslim nüfus defterinin değerlendirmesi yapılmaktadır. İncelenen nüfus defterinde Müslüman erkek nüfusun yaşları ve meslekleri yanında uzun saçlı, kara sakallı, kır sakallı, uzun boylu gibi tabirlerle kişisel özelliklerinin de sıralanması, hatta kaza dışında bulunanlar için özel not düşülmesi, kazadaki askeri ve iktisadi kaynakların devlet için had safhada önem arz ettiğini göstermektedir. Ancak kız çocuklarının ve kadın nüfusunun kaydedilmemesi nüfus artışı, vergi geliri artışı veya asker potansiyeli ile ilgili ileriye yönelik tahmin ve planlama yapılmasına kısmi bir engel teşkil etmiştir.*

Anahtar Kelimeler*: Talas, Karahisar-ı Develi, Yeşilhisar, Nüfus Sayımı, Osmanlı Devleti*

Abstract: *This study initially discusses the importance of population censuses conducted in the Ottoman Empire, and summarizes the geographical and historical significance of Kayseri, Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) and Talas districts. Later on the research assesses the 168-page long, 1983 numbered, 1833/1834 (1249) dated population registry books of the same districts. The registry book listed not only the age and occupation of the male population but also their private physical features, such as long haired, black bearded, white bearded. It even recorded the ones travelled out of town at the time of registry. All these details indicated that these districts had high level of economic and military significance for the state. Nevertheless, not accounting women and girl population in the census, partially prevented forecast and planning on population growth, tax revenue increase or soldier potential of the districts.*

Keywords: *Talas, Karahisar-i Develi, Kayseri, Yesilhisar, Census, Ottoman Empire*

GİRİŞ

Arapça nefs kelimesinin çoğulu olan nüfus, "*nefis; ruh, can, hayat*" anlamına gelir ve daha çok bir coğrafyada yaşayan insanları ifade eder. "*Bir yerde oturan, ikamet eden*" manasındaki sakinin çoğulu olan sükkân/sekene de nüfus karşılığında kullanılmaktadır. Günümüzde ise doğum, ölüm, evlenme, boşanma, yaş, göç hareketleri demografi denen ilim dalı tarafından incelenmektedir.[1]

Yapılan ilk nüfus sayımlarının M.Ö 2000 yıllarında Çin´de ve Mısır´da yapıldığı görülmektedir. Roma İmparatorluğu´nda düzenlenen nüfus sayımı Çin ve Mısır'a göre biraz daha düzenli bir biçimde gerçekleştirilmiştir. Çağdaş anlamda ise yapılan ilk sistemli nüfus

[1]Nebi Bozkurt, "Nüfus", *TDVİA*, C.33, Ankara 2007, s. 293-298.

sayımı, 1749 tarihinde İsveç´te yapılmıştır. İsveç´i 1760 tarihinde Norveç izledi. 1769 tarihinde ise Danimarka´da, 1790 ABD´de, Fransa ve İngiltere´de ise ilk nüfus sayımları 1801 tarihinde, Osmanlı İmparatorluğu'nda ise 1831 yılında modern kabul edeceğimiz sayım yapılmıştır.[2]

Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk dönemlerinde toprak yazımı ve nüfus tespiti için hazırlanan tahrir[3], avarız[4] ve cizye[5] defterlerinde sadece şahıs ve baba ismi yazılmakta idi. Bu durumun XIX. yüzyıl öncesine ait nüfus bilgilerinin araştırılması veya değerlendirilmesinde büyük zorluklar çıkardığı görülmektedir. Tahrir defterlerinin devamı niteliğinde olan temettüat defterleri de sadece aile reisinin yazılı olması nedeniyle nüfus bilgilerinin değerlendirilmesinde yeterli veriyi sunamamaktadır. Ancak nüfus için başvurulması gereken önemli arşiv kaynakları arasında yer alır. Bu kaynaklar içinde nüfus defterleri ise bu konuda en önemli başvuru kaynağımızdır. Nüfus defterlerinde şahıs isimleri genellikle aile lakaplarıyla birlikte verilmişken, tahrir, avarız, cizye defterlerinde ise sadece şahıs ve baba adı verilmiştir.[6] Osmanlı İmparatorluğunda yapılan nüfus sayımları incelendiğinde;1831 sayımının, yönetimin öngördüğü askeri amaçlara hizmet etmemiş olduğu, 1844'te askeri bir yetkilinin idaresinde, nüfus sayımın yapılmasından belli olmaktadır. Bu sayım sonucunda, 1855 yılında Anadolu ve Rumeli'deki, yani Müslümanların çoğunlukla Türk olduğu bölgelerdeki Müslümanlara zorunlu askerlik hizmeti getirildiği görülmektedir.[7]

Daha sonra yapılan mahalli sayımlar haricinde, 1881/82-83 tarihinde bir sayım daha yapılmıştır. Kadınlar ilk kez bu tarihte sayılmıştır.[8] Son Osmanlı sayımı 1905/1906 tarihinde, hem siyasi nedenlerle, hem de teknik sebeplerden dolayı yapılmıştır. Babıâli, geçmişte yaptıkları gibi sayımın uzun sürmemesi için üç ayda bitirme kararı almıştır. Kaydedilen her kişiye, bir kimlik kartı verilecektir. Sayımın maliyetinin 4.565.700 kuruş olması bekleniyordu. Her kimlik kartı karşılığında kesilecek bir ücretle bu toplam rakam tazmin edilecekti. Bu sayımın ayrıntılarıyla ilgili başka bir bilginin henüz mevcut olmadığı görülmektedir.[9] Nüfus defterleri ile ilgili çalışmalar mevcut olup,[10] Bizim çalışmamız ise, Osmanlı Arşivi'nde

JHS 2 History Studies Volume 6 Issue 4 July 2014

[2]Harita ve istatiksel bilgiler için bkz. http://www.haber7.com/bilim-tek/haber/90791-ilk-nufus-sayimlari-ne-zaman-yapildi. (ET: 08/07/2014).

[3]Mehmet Öz, "Tahrir", *TDVİA*, C.39, Ankara 2010, s. 425-429.

[4]Halil Sahillioğlu, "Avarız", *TDVİA*, C.39, Ankara 2010, s. 108-109; Süleyman Demirci, "Avâriz and Nüzul Levies in the Ottoman Empire: A Case Study of the Province of Karaman, 1620s-1700", *Türk Tarih Kurumu Belleten*, 70/258 (Ağustos 2006), s. 563-590.

[5]Mehmet Erkal, "Cizye", TDVİA, C. 8, Ankara 1993, s.42-45.

[6]Süleyman Demirci- Kazım Kartal, *1983 Numaralı 1833/1834 (1249) Tarihli Kayseri Sancağı, Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Kazası Müslim Nüfus Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, (basım aşamasında) 2014.

[7]Kemal H. Karpat, *Osmanlı Nüfusu (1830-1914)*,Timaş Yay., Ankara 2010, s. 61-90.

[8]Zehra Topal, *1840 Tarihli Akçaabat Nüfus Kayıtları*, Akçaabat Belediyesi Kültür Yayınları-5, Akçaabat 2010, s.18.

[9]Karpat, *a.g.e*, s.111.

[10]Konu ile ilgili yapılan ve alan bilgisine katkı sağlayan çalışmalar arasında: *BOA, DH. SN. THR*., 82/55Numaralı Hicri 1334 Miladi 1916/1917 tarihli Elazığ yazılı Dahiliye Nezareti tarafından şifre kalemi olarak valiliklere gönderilen gizli şifreler ile aşağıda isimleri açıkça belirtilen bölgelerdeki Müslim ve Gayrimüslim unsurların miktarları ve farklı unsurların nüfus bakımından oranlarının bildirilmesi istenmekte olduğu görülmektedir. Bu husus erken dönem nüfus defterlerindeki işlemlerde gözlemlenen hususlar arasında yer almamakla birlikte daha çok İttihat ve Terakki Partisinin hükümet oldukları dönem ve sonrası için geçerli olduğu hususu öne çıkmaktadır. Bu çalışma esnasında yapmış olduğumuz arşiv taramaları çerçevesinde temin etmiş olduğumuz *BOA, DH. SN. THR.*, 82/55 dosya Elazığ merkez, Harput Kazası, Eğin Kazası, Arapgir Kazası, Keban Kazası, Pütürge Kazası, Malatya merkez Kazasında, Akçadağ, Besni, Hısn-ı Mansur, Kahta, Dersim Merkez, Mazgirt, Ovacık, Nazimiye, Çemişgezek, Çarsancak Kazalarında yapılan nüfus sayımlarını göstermekte ve daha önce incelenen hiçbir nüfus defteri veya bu defterler üzerinde yapılan çalışmalarda pek görülmeyen bir şekilde sayımı yapılan bütün nüfus'un etnik-dini aidiyetlerine göre alt guruplara ayrılarak rumuzlu bir şekilde kayıt altına alınmış olması önem arzetmektedir.

muhafaza edilen 1833/34[11] tarihinde yapılan Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Kazası nüfus yoklaması sonuçlarını ihtiva eden defter oluşturmuştur. Adı geçen defter Osmanlı Arşivi'nde *NFS. d 1983* numara ile kayıtlıdır. Defterin kapağı bulunmamakla birlikte defterin hemen içinde "*Karahisar-ı Develi Kasabası ve kurasının ve Karyesinin fihristidir"* kaydı mevcuttur. Orijinal ebatları kayıtlı değildir. İncelemiş olduğumuz çalışmada defterin içeriğinde tarih bulunmaz iken BOA. Kayıtlarında *1833/1834 (1249)* olarak ele alındığı için bizde bu tarihi kullandık. Ayrıca incelemiş olduğumuz çalışma168 sahifeden ibaret olup baştan yaklaşık 15 sayfa sondan ise 6 sayfası tahribata uğramıştır.

Elimizdeki 82/55 dosya içerisinde bulunanbelgelerde nüfus sayısı bakımından Türk unsuru (ت) harfi ile gösterilmiş, Kürtler (ك) harfi ile, Ermeniler (ا) harfi ile, Süryaniler, Protestan, Katolik, Keldani gibi diğer gayrimüslim zümreler de (ص) harfi ile şifrelendirilmiş olup bunların sayıları Türk, Kürt, Ermeniler ve diğer gruplar sayı olarak ayrı ayrı kayıt altına alınarak defter edilmişlerdir. *BOA, DH. SN. THR., 82/55*. Numaralı yapılan nüfus sayımında 49 belge bulunmaktadır. Bunlardan biri haritadır bu sayımlarda Erzurum, Diyarbakır, Bitlis, Van, Erzincan, Elazığ vilayetleri ve bu vilayetlere bağlı olan kazalardaki nüfus sayımları yapılmıştır. Bu nüfus sayımı hakkındaki ayrıntılı bilgi için bkz, Süleyman Demirci-Kazım Kartal, *1983 Numaralı 1833/1834 (1249) Tarihli Kayseri Sancağı, Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) Ve Talas Kazası Müslim Nüfus Defteri İncelemesi*, basım süreci devam etmektedir (2014) adlı çalışma da yer almaktadır. Mustafa Keskin'in Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları arasında çıkan; Mustafa Keskin*, Kayseri Nüfus Müfredat Defteri (1831-1860*), Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2000. İncelediğimiz bu çalışma 195 sayfadan oluşup Kayseri Kazası nüfus yoklama defterini havi olup doğan ve ölenlerin listesi, başka yere göç edenler ile ilgili bilgiler ve 1831-1861 tarihli nüfus müfredatını ortaya koyan bir defter çalışmasıdır. Aynı şekilde defter çalışmaları içerisinde yer alan Zehra Topal'ın *Akçaabat Nüfus Defteri* çalışması Akçaabat Belediyesi Kültür Yayınları arasında yayınlanmıştır. Zehra Topal, *1840 Tarihli Akçaabat Nüfus Kayıtları*, Akçaabat Belediyesi Kültür Yayınları-5 Akçaabat 2010. Bu çalışma 400 sayfadan meydana gelip Akçaabat'ın kuruluşu, idari yapısı anlatılmış daha sonra ise 1840 yılındaki Nüfus kayıtları günümüz harflerine çevrilmiştir. Bir başka çalışma ise, İrfan Dağdelen, *Beykoz Nüfus Defteri*, Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları no:26, İstanbul 2012. Bu çalışma ise 740 sayfadan oluşmakta olup, Beykoz tarihi, Tahrir ve Nüfus anlatılmış daha sonra ise bahse konu olan nüfus defteri günümüz harflerine çevrilmiştir. Aynı şekilde Fevzi Gür & Salih Kahraman, *Amasya Nüfus Defteri 1840*, Amasya Belediyesi Kültür-Sanat Yayınları, Ankara 2012, isimi çalışma konu ile ilgili bir diğer katkı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma yaklaşık olarak 550 sayfadan oluşmakta olup, iki bölüm şeklinde yazılmıştır çalışmada Amasya tarihi, tahrir ve nüfus aynı zamanda nüfus sayımları anlatılmıştır. Literatürün ilk örneklerinden olan Sezgin Demircioğlu & Süleyman Bilgin, *Of Nüfus Defteri(1834)* olup, Eser toplam 27 başlıktan oluşup, eserin giriş kısmında Tahrir ve Nüfus defterlerinin tarihçelerinden bahsedilmektedir. Eserin ikinci başlığında 1831 ve daha sonraki nüfus sayımlarına değinilmiştir. Eserin üçüncü ve dördüncü başlıklarında ise Of Kazasının tarihçesi hakkında bilgi verilmektedir. Eserin beşinci başlığında ise Of Kazasına ait ve eserin içeriğini oluşturan nüfus defterinin transkript ve değerlendirilmesine geçilmiştir. Eserin diğer bölümleri de transkript ve değerlendirme şeklinde devam etmektedir. Eser Trabzon Eyaletine bağlı Of Kazası hakkında önemli bilgiler vermektedir. Eser genel olarak Of Kazasında, Kazaya bağlı köy ve mahallelerde ikamet eden aileler, bu ailelerin geçmişine ait bilgilere ulaşılabilmektedir. 1834 yılında Osmanlı'da yapılan modern manadaki ilk sayım sonuçlarını içeren *Trabzon Nüfus Defteri* ismiyle yayınlandı. Sezgin Demircioğlu, Süleyman Bilgin, Ali Mesut Birinci ve Mustafa Çakıcı tarafından hazırlanan *Trabzon Nüfus Kütüğü (1834)*, İstanbul 2009. kitapta, 1834 yılında Trabzon merkez, Tonya, Yomra, Arsin, Araklı'nın bir kısmı ve Maçka'nın bir kısmında yaşayan insanları, aile isimleri ve nüfus bilgileri yer alıyor. Araştırmada, bölgede yaşayan aile ve kullanılan şahıs isimlerinin, askerleri, özürlüleri, meslekleriyle anılan ailelere ait bilgilerin, yaş ortalaması gibi şehrin sosyal yapısıyla ilgili verilerin ayrıntılı olarak incelenmiş. Kullanılan isimleri incelediğimizde Karadeniz'de yaygın olduğunu inanılan Temel ve Dursun isimlerinin o kadar da yaygın olmadığı dikkat çekiyor. Kitap da ki verilere göre, Mehmet ismini 3441, Ali ismini 2243, Hasan ismini 1962, Osman ismini 1940, Hüseyin ismini ise 1367 kişinin kullandığı görülürken, günümüzde Karadeniz insanıyla özdeşleşen Temel ismini kullanan kişi sayısı sadece 174 kişi olarak dikkat çekmektedir. Nüfus defterleri ile ilgili yayınlanan bir diğer önemli çalışma ise, Zübeyde Güneş Yağcı ve Serdar Genç, *1840-1841 Tarihli Balıkesir Nüfus defteri*, Balıkesir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, Balıkesir 2013. Balıkesir Nüfus Defterleri üzerinde yapılan çalışma alan bilgimizin pekişmesinde olumlu katkılar sunmakta ve 340 sayfadan oluşmaktadır. Bu çalışmada; Balıkesir tarihi, Osmanlı devletinde yapılan nüfus sayımları, 1840-41 Nüfus Defteri ve terminolojisini, Balıkesir Nüfusunu (XVI., XVII., XVIII., XIX. Yüzyıllardaki nüfusu ele alınmıştır.), 1840-1841 tarihli Nüfus Defterlerinin Değerlendirilmesi ayrıntılı bir çalışma olarak yayınlanmıştır.

[11]Defter üzerinde yapılan incelemede herhangi bir tarihleme olmadığı gözlemlendi. Ancak Başbakanlık Arşiv Tasnif notlarında Nüfus Defterinin H. 1249 tarihini başlangıç olarak verilmektedir. Fakat defterin bitiş tarihi belirtilmemiştir.

JHS
3
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

Defterde Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Kazası tabi mahalle ve Köylerde yaşayan nüfusun sülale lakapları ve erkek bireylerin kayıtları yer almaktadır. Yerleşim birimleri kaydedilirken, başlarına Köy olduğunu belirtmek için "*Karye*" (köy) kelimesi konulmuştur. Köyün adından sonra, hânelerde yaşayan erkek nüfusun adları sıralanmıştır. İstisnalar hariç genellikle Köy muhtarı veya imamı kaydedilmiştir.

Aile bireylerin kaydı ise, aile reisi başa yazılmaktadır. Söz konusu kayıtlar içerisinde karşımıza çıkan "*Asakir-i Mansure'de*" askerde olduklarını, "*Şabb-ı Emred"* ifadesi 11-15 yaş arasındaki sakalsız, yeni ergenliğe giren erkeklere işaret etmektedir. "*Bu dahi*" ifadesi ise bir önceki şahsın gittiği yere diğerinin de gittiğini belirtmektedir. Kayıtlarda kişinin adından sonra gelen "*sinn*" kelimesi ilgili şahsın yaşını tanımlamak için kullanılmıştır. İncelemiş olduğumuz nüfus defterin de ailelerin sıfat ve lakaplarıyla deftere kaydedildiği görülmektedir. Kişilerin hangi aileye mensup olduğu, fiziksel özellikleri, yaşları ve bazen de sosyal statüleri bu kayıtlara yansımıştır. Sülale adlarının, ailelerin lakabına oğlu ya da zâde kelimesinin eklenmesi veya sosyal mevki ve makam adlarının, şahıs adlarının yanına gelmesiyle oluştuğu görülmektedir.[12]

Çalışmamız da Kayseri, Talas ve Karahisar-ı Develi tarihi, nüfusu ve idari yapısı hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra, incelemiş olduğumuz nüfus defteri hakkında değerlendirme yapılmıştır.

1.1KAYSERİ TARİHİ, NÜFUSU, KÜLTÜRÜ VE İDARİ YAPISI

Kayseri şehri, Mazaka, Eusebia, Kaisareia, ve Kayseri olarak değişen isimleri bulunmaktadır.[13] Kayseri tarihi kısaca değerlendirildiğinde; kentin yaklaşık 20 km Kuzey doğusunda yer alan Kültepe'de elde edilen bulgulara göre yöreye Tunç Çağın'da yerleşildiği görülmektedir. Yaklaşık olarak iskânın 3500'lere kadar gidildiğini göstermektedir. İlk olarak Asur ticaret kolonilerine bağlı olan bu coğrafyanın daha sonra ise Hititlerin eline geçmiş ve İ.Ö. 13. yüzyılda ise Kaşkalar'ın saldırısına uğradığı kaynaklarda mevcuttur. İ.Ö. 900'lerde Tabal Krallığının[14] kurulduğu daha sonra ise Kilikya, Med ve Pers yönetimine girmiştir. Kayseri, VII. yüzyıl başlarında Sasani hükümdarı II. Hüsrev zamanında Bizans'tan alınsa da İmparator Heraklios 611 tarihinde kenti tekrar almıştır. Kayseri diğer Anadolu şehirleri gibi VII. Yüzyılın sonlarından itibaren Arapların yolu üzerinde olduğundan birçok krallığın akınlarına maruz kaldığı görülmektedir.[15]

Kayseri şehri, 11.yüzyılda bir süre Selçukluların[16] elinde kalmış ve bir kültür şehri haline getirilmiştir. Haçlı, Danişmendli, Anadolu Selçuklu, Moğol ve Eretna Beyliği yönetimleri ardından Yıldırım Beyazıt döneminde Osmanlı Devletine bağlanmış olup ancak daha sonra Timur tarafından Karamanoğullarına bırakılmış ve Memlük-Safevi saldırılarına maruz kalmış olan Kayseri kenti nihayetinde 1515 tarihinde Osmanlı topraklarına katılmıştır.[17]

İdari Yapısı; Kayserinin idari yapısına değinmenin faydalı olacağı kanaatindeyiz. Kayseri ve civarı, İç Anadolu bölgesinin en eski iskân sahalarından biridir. 1457'de Fatih

[12]Süleyman Demirci- Kazım Kartal, "Osmanlı Nüfus Defterlerinin Tarih Yazımındaki Yeri: 1835 Tarihli Trabzon Vilayeti Maçuka/Maçka Kazası Müslim Nüfus Defteri Örneği", *History Studies*, Cilt 6, Sayı 3, 2014, s.119-145.
[13]Mehmet Çayırdağ, "Kayseri Şehri'nin Kuruluş Yeri ve Kalesinin Tarihi Değişimi", *Kayseri Tarihi Araştırmaları*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., no:38, Kayseri 2001., s.1. vd.
[14]Hande Duymuş, "Asur Kaynaklarına Göre Demir Çağı'nda Tabal Krallığı", *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi,* C. 2, Sayı: 3 Haziran 2011, s.35-46.
[15]Mehmet İpşirli, "Kayseri", *TDVİA*, C.25, Ankara 2002, s.96-105.
[16]Ahmet Akşit, "Selçuklular Devrinde Kayseri Şehrinin Nüfus Ve Etnik Durumu," Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay. No: 1, *I. Kayseri Ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri,* Kayseri 1996., s.3.
[17]İpşirli,*a.g.m*,s. 96-105.

JHS 4 History Studies Volume 6 Issue 4 July 2014

Sultan Mehmet[18] döneminde Osmanlı devletine dâhil edilen Kayseri de Osmanlı idari yapısında olduğu gibi Eyalet, Sancak, Kaza, Nahiye, teşkilatlanması üzerine kurulmuştur.[19] Kayseri'nin, Karaman Eyaletine[20] bağlı bir sancak olarak Osmanlı idari taksimatı içerisinde yer aldığı söylenebilir. 1856-1857 tarihlerin de Bozok Eyaleti'ne bağlı bir sancak olarak kaydedilmiştir. Daha sonra ise 1868 tarihinde Ankara Vilayetine dâhil olmuştur. Bu tarihte Kayseri sancağına Nefs, İncesu ve Develi olmak üzere üç kaza, Kustere, ve Karahisar adlı iki Nahiye, 181 Köy bulunuyordu.[21] 1923 tarihinde ise Türkiye'de Cumhuriyetinin ilan edilmesiyle Kayseri vilayet haline getirilmiştir.

Kayseri Nüfusu: Kayseri'nin nüfusu ele alındığında, Kayseri'nin mahalleleri ve nüfusu ile ilgili ilk ayrıntılı bilgilerin 1500 tarihli tahrir defterinde yer aldığı bilinmektedir. Bu sayıma göre Kayseri'nin tamamında Müslüman halkın oturmuş olduğu otuz beş mahallenin bulunduğu ve bunlar arasında nüfusu en çok olan, Sur dışında da Lala Camii, Mescid-i Kölük, Tabbagin mahalle'leri olduğu ve en az olan mahalleler ise, yedi hânesi bulunan Varsak ve Ekmel'i üç hâne ile Köşk Medrese'si takip etmektedir. Gayrimüslimler ise en çok Sivas kapısı, Kiçikapı, Boyacıkapısın'da oturmakta idiler. Aynı zamanda bu sayım esnasında 7000 civarında Müslüman nüfusun olduğu, Hıristiyan nüfusun 1600 olduğu ve buda yaklaşık olarak 8600 civarında nüfusun olduğunu göstermekte idi.[22] 1520 tarihindeki tahrir defterlerine bakıldığında ise Kayseri ilinde 39 mahalle ve 6 Gayrimüslim cemaat bulunmakta idi.[23] 1543 tarihli kayıtlarda Kayseri'de mahalle sayısının elli altıya yükseldiği ve nüfusun artmış olduğu göze çarpmaktadır.[24]

1584 yılında Kayseri mahallelerinde 6374 Müslüman hâne olup, Gayrimüslim ise 1815 olmak üzere toplam 8189 hâne ve mücerred bulunmaktaydı. Bu bilgilere göre Kayseri'nin % 78'i Müslüman olduğu ve % 22'si Gayrimüslim olduğu tespit edilmiştir. Kayseri Kazasında yaklaşık olarak hesaplanan nüfus ise 31985 civarında olduğu tespit edilmiştir.[25] Refet Yinanç'ın XVI. yüzyıldaki Kayseri mahalle ve nüfus tespitlerine göre ise; 1584'de Kayseri'de 6573 Müslim ve 1976 Gayrimüslim olmak üzere toplamında ise 8549 vergi nüfusunun olduğu

JHS
5
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

[18]Bkz.Aşıkpaşaoğlu, *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, (Haz. Nihal Atsız), MEB. Yay., İstanbul 1970.
[19]Hamiyet Sezer, "Şer'iyye Sicillerine Göre III. Selim Dönemi Kayseri Şehri", Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay. No: 6, *IV. Kayseri Ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri*, Kayseri 2003, s.463-472.
[20]Bkz. M.Akif Erdoğdu, "Karaman Vilayetinin İdari Taksimatı",, *Osmanlı Araştırmaları XII* , İstanbul 1992, s. 424-430. Eyalet idaresi ile ilgili bkz. Halil İnalcık, "Eyâlet", *EI*^{2}, vol. II (1963): 721-24; "The Provincial Administration and the *Tımar* System" in *The Ottoman Empire. The Classical Age, 1300-1600*: 104-118; "Ottoman Methods of Conquest", s. 108; Metin Kunt, "Provincial Administration", *The Sultan's Servants. The Transformation of Ottoman Provincial Government, 1550-1650,* (New York 1983): 9-29. Ayrıca bkz. Tayyib Gökbilgin, "XVI. Asırda Karaman Eyâleti ve Larende (Karaman) Vakıf ve Müesseseleri", *Vakıflar Dergisi,*VII (İstanbul 1968), s. 30-31; Halil İnalcık, *The Ottoman Empire. The Classical Age, 1300-1600,* trans. N. Itzkovitz and C. Imber, (Publisher: London and New York, 1995), s. 106; M. Akif Erdoğru, "Kanuni'nin İlk Yılların'da Karaman Vilâyeti", *TID*, VII (İzmir 1993), s. 37;Süleyman Demirci, *The Functioning of Ottoman Taxation: An Aspect of the Relationship Between Centre and Periphery. A Case Study of the Province of Karaman 1621-1700* (Isis Press: İstanbul, 2009), s. 31-41.
[21]Mehmet İnbaşı, *XVI. yy. Başlarında Kayser*i, İl Kültür Müdürlüğü Yay., Kayseri 1992, s.33.
[22]İpşirli,*a.g.m*,s.96-105.
[23]İnbaşı, *a.g.e*, s.39.
[24]İpşirli,*a.g.m*,s.96-105.
[25]Nilüfer Yetkin, 136 Numaralı Tahrir Defterine Göre XVI. yy. Sonlarında Kayseri, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s.21-24.

tespit edilmiştir. Her vergi nüfusu ise ortalama olarak 5 kişi kabul edildiği zaman[26] XVI. yüzyılın sonlarında Kayseri'de yaklaşık 40-45.000 nüfusun yaşadığı ifade edilebilir.[27]

Kayseri Karaman Eyaleti'ne bağlı olduğundan Karaman'a tabi kazalarla birlikte sayıya dâhil edildiği bilinmektedir. Karaman Eyaleti içinde en fazla Hıristiyan nüfusu barındıran yerleşim yeri olduğu söylenilebilir. Ayrıca Osmanlı devleti döneminde Kayseri'de her zaman Ermeni nüfus Rumların nüfusundan daha fazla olmuştur.[28] Nitekim Rumlar Kiçikapı, Sivas kapısı ve Boyacı kapısı denilen mevkilerde bulunduğu kayıd altına alınırken Ermeniler için herhangi bir mahalle ve semt belirtilmediği görülmektedir. XVII ve XVIII. asırlarda ise Kayseri XVI. yüzyılın sonlarındaki gibi fiziki ve nüfus özelliklerini korumuş olduğu aynı zamanda XVII. yüzyılın sonlarında Kayseri toplam nüfusun 40.000 civarında olduğu kaynaklarda belirtilmiştir.[29]

1830-1831 nüfus sayımında, Kayseri'nin hâne sayısının 7693 olduğunu nüfus sayısının ise 21.005 ile 26.000 arasında olduğu mevcut kaynaklarla tespit edilmiştir. Temettuat defterlerinden elde edilen bilgiye göre 1834 yılında Kayseri de elli bir mahalle bulunduğu ve toplam hâne sayısının 4749 olduğu bilinmekte olup, aynı zamanda yabancı seyyahlar ise 1813-1838 yılları arasında Kayseri nüfusunun 18.000 ile 25.000 arasında göstermişlerdir. XIX. Yüzyılın sonlarında ise Kayseri şehrinin nüfusu giderek artmış ve 1892 tarihinde 50.000 civarında olduğu, 1907 yılında ise 54.011 kişi olarak görülmüştür.[30]

1.2 TALAS TARİHİ VE NÜFUSU

Talas'ın[31], günümüzde Keçiköy denilen Aşağı Talas da kurulduğu bilinmektedir. 1180 yılın da Talas'ın 500 hânelik bir Türk köyü olduğu, kelime manasına baktığımızda güreş yapılan yer, yüksekçe havadar rüzgâr alan coğrafya olduğu birçok kaynakta geçmektedir.[32]

İlçenin tarihini kısaca özetlemek gerekirse; Talas çok eski bir yerleşim merkezi olmakla birlikte, ilk kuruluşu hakkında kesin bir tarih bilinmektedir. Özsoy'a göre; Talas Türkler tarafından kurulmakla birlikte ancak bugün Talas'ın 1 km doğusunda Derevenk denilen bölgede olan mağaralar içerisindeki resim, şekil ve yazılardan anlaşılacağı üzeri birçok kilise ve manastırların miladın ilk yüz yıllarında yapıldığı ve bu bölgenin bir Hıristiyan yerleşim merkezi olduğu anlaşılmaktadır. 1070'de Alpaslan'ın Romen Diojen'i yenerek Anadolu'ya hakım olmasıyla yöre Anadolu'ya gelen Türkmenlerin hâkimiyetine girer. Kayseri bir süre Danişmendliler, Anadolu Selçuklular İdaresinde kalmış, 1244 'te Moğol İstilasından sonra Anadolu'da bir iç kargaşa yaşanmış ve Kayseri'de bu dönemde pek çok önemli olaya sahne olmuştur. 1277 Memluk Sultanı Kayseri'ye gelmiş ve Selçuklu tahtına oturarak; adına Ulu Cami'de hutbe okutmuştur, İlhanlılar İdaresi, Kadı Burhanettin Dönemi, 1446-1467 Karahanlılar ve Fatih Sultan Mehmet zamanında, Gedik Ahmet Paşa tarafından

[26]Hâne Deyimi hakkında bkz., Ömer Lütfi Barkan, *XV ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Zirai Ekonominin Hukuki Ve Mali Esasları: Kanunlar,* İstanbul Üniversitesi Yayınları, C.1, İstanbul 1943, s.152 vd., Nejat Göyünç, "Hâne Deyimi Hakkında", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, Sayı.32 (1979), s.331-348.

[27]Refet Yinanç, "XVI. Yüzyıl Sonlarında Kayseri Mahalleri ve Nüfusları", Kayseri Belediyesi Ve Özel İdare Birliği Yay., No:3, *I.Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Konuşmaları ve Tebliğleri 7-13 Nisan*,Kayseri 1987, s. 363-366.

[28]Besim Darkot, "Kayseri", İslam Ansiklopedisi, *MEB.*, C.6, İstanbul 1977, s. 484-491.

[29]İpşirli, *a.g.m.*, s.96-105. 17. Yüzyıl Kayseri'nin nüfusu ile ilgili analitik bir değerlendirme için bkz. Süleyman Demirci, "Demography And History: The Value of The *Avârizhâne* Registers For Demographic Research: A Case Study of The Ottoman Sub-Provinces of Konya, Kayseri And Niğde, C.1620s-1700", *Turcica* 38 (2006), s. 181-211.

[30]İpşirli, *a.g.m.*, s.96-105.

[31]Bkz, "Talas", *Büyük Kültür Ansiklopedisi*, C.11, Başkent Yay., Ankara 1984, s. 4350.

[32]Muhsin İlyas Subaşı, *Dünden Bugüne Kayseri*, Geçit Yayınevi, Kayseri 1998, s. 283.

JHS 6 History Studies Volume 6 Issue 4 July 2014

Karamanoğulları Beyliği'ne son verilerek, Karaman, Konya ve Kayseri bölgeleri Osmanlı toprağına katmasıyla birlikte Talas da Osmanlı idaresi altına girmiştir.[33] Talas, 1907 öncesi Kayseri Livasına bağlı bir kasaba iken 1907'de belde teşkilatı kurulmuş ilk belediye reisi Halim Oğullarından Ali Paşa oğlu Hacı İhsan adında bir zat olup, beş yıl süreyle belediye reisliği yapmıştır. 1911 yılında Nahiye[34] yapılmış ve çevre köyler Talas'a bağlanmıştır.[35] 1987 tarihin de ise 3392 Sayılı Kanunla İlçe olmuştur.[36]

1520 yılındaki nüfus tahrirlerine bakıldığında Talas'ın **133** hâne Gebran **3** hâne de Müslüman halktan oluştuğu, başlıca mahsulleri ise buğday, bağ, arpa, bostan, meyve ve ceviz olan yerleşim yerinde arıcılık ve hayvancılığında yapıldığı kayıtlarda mevcuttur. Köydeki Gayrimüslimlerden alınan cizye, 1500'de 3.592 akçe, 1520 yılında ise 4.706 akçe iken Talas köyünde alınan vergi hâsılı ise 1500 tarihinde 15.330 akçe iken, 1520 tarihinde ise 13.869 akçe olduğu bilinmektedir.[37] Keskin'e göre XIX yüzyıldaki Kayseri müfredat defterinde Talas'ın Ali dağının eteğinde Kayseri'ye hâkim bir alanda yer aldığını Talas'ın **1** mahallesinde Müslümanlar, **22** Mahallesinde Rumlar,**7** mahallesinde Ermeniler bağımsız yaşarlarken **1** mahallesinde Müslümanlarla Rumlar ve Ermeniler, **9** mahallesinde Rumlar ve Ermeniler birlikte yaşamakta idiler.[38] İncelemiş olduğumuz *Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Kazası nüfus yoklaması* sonuçlarını ihtiva eden Müslim nüfus defterinde ise Kayseri'nin Talas ilçesine ait 3 mahalle bulunmaktadır ki bunlar Han Cami Şerif Mahallesi, Harman ve Kiçiköy şeklinde listelenmektedirler. Söz konusu mahallelerin nüfusları incelenen defterde mevcut olup toplam nüfusu 888 kişiden ibarettir.

JHS
7
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

1.3 KARAHİSAR-I DEVELİ (YEŞİLHİSAR) TARİHİ, İDARİ YAPISI VE NÜFUSU

İlçenin kuruluşu hakkında yeterli bir malumatımız olmamasıyla birlikte ilk olarak Hititler, akabinde Persler ve M.Ö. 3500 yıllarında ise İskender'in emrine girmiştir. Roma İmparatorluğu, İran, Bizans İmparatorluğu, Abbasiler, Danişmendliler, Selçuklular, İlhanlılar, Karamanoğulları, egemenliği altına giren Yeşilhisar, Fatih Sultan Mehmet Döneminde ise Osmanlı İmparatorluğunun yardımıyla Karaman tahtını ele geçiren Pir Ahmet Bey daha sonra muhalefet etmiş ve Osman İmparatorluğuna terk etmiş olduğu toprakları geri almak istemesiyle birlikte Osmanlı-Karaman mücadelesi de başlamıştır. Bunun üzerine Fatih Sultan Mehmet Gedik Ahmet Paşa'yı[39] Karaman seferine yollamış ve Gedik Ahmet Paşa Karaman Valisi olan şehzade Mustafa ile birlikte hareket edip, 1474 tarihi sonlarında sefere çıkan Gedik Ahmet Paşa Ermenek, Silifke ve Minan kalelerini ele geçirmiştir. Develi Karahisar'ın alınması ise şehzade Mustafa beyin hasta olması nedeniyle Niğde sancak Beyi Koçi Bey görevlendirilmiş ancak Develi-Karahisar beyi olan Atmaca Bey ise Kaleyi Şehzade Mustafa Beyden başka kimseye teslim etmeyeceğini ifade etmesi üzerine Şehzade Mustafa Bey hasta olmasına rağmen 1475 tarihinde kaleyi teslim almıştır. Böylece Niğde Sancağının fethi tamamlanmış ve bölge Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir.[40]

[33]Hasan Özsoy, *Dünden Bugüne Talas*, Talas Belediyesi, Kayseri 1996, s.12-26.
[34]Bkz, İlhan Şahin, "Nahiye", *TDVİA*, C.32, Ankara 2006, s.306-308.
[35]Özsoy, *a.g.e.*,s.12-26.
[36]Özsoy, *a.g.e.*, s.32.
[37]İnbaşı, *a.g.e.*, s.212.
[38]Mustafa Keskin, "1831-1860 Tarihli Kayseri Müfredat Defterine Göre Kayseri ve Tabi Yerleşim Yerlerinde Nüfus Dağılımı", *Geçmişteki İzleriyle Kayseri,* Kayseri 2006, s.145-150.
[39]Bkz. *Solak-zade Tarihi*, Hazırlayan: Vahid Çabuk, C.I, Kültür Bakanlığı Yay:1088, Ankara 1989, s. 336-340.
[40]Mustafa Oflaz, "XVI. yüzyıl Başlarında Karahisar-ı Develi Kazası" Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay. No: 4, *III. Kayseri Ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri*, Kayseri 2000, s. 338-347; Süleyman Demirci, "17. Yüzyılda Niğde Sancağının İdari Birimi Olarak Ürgüb Kazâsı Hakkında Gözlemler", *1. Uluslar arası*

İdari yapısı: Karahisar-ı Develi Kazasının idari taksimatına bakıldığında bu bölge ile ilgili ilk bilgilerin 1476 tarihli olduğu görülmüştür. Bu tarihli Karaman evkaf defterinde daha sonraları Niğde sancağını oluşturan sınırlara dâhil bölgede iki vilayet Ürgüp ve Niğde kaydedildiği görülmüştür. Mustafa Oflaz'a göre Ayrıca Nahiye tabiri de kullanıldığına göre, burada vilayet terimi kaza anlamında kullanılmış olması gerektiğine değinmektedir. Bu deftere göre bu iki kazadan birisi Ürgüp bir diğeri de Niğde'dir. Ürgüp Kazası dâhilinde iki adet de Nahiye mevcuttur bunlar Develi ve Karahisar Nahiyeleri olup, 1500 senesinde Niğde sancağı yeniden düzenlenmiş ancak Ürgüp Kazası ise eski yapısını korumuştur.[41]

Oflaz'a göre 1502 tarihli Karaman Eyaleti Mufassal defterinde ise yeni bir düzenlenme görülmektedir. Ürgüp Kazası ikiye ayrılarak yeni bir kaza ortaya çıkmış olup, Karahisar Nahiyesi Karahisar-ı Develi adıyla kaza yapılmış ve Develi Nahiyesi de bu kazaya bağlanmıştır.[42] Yeni oluşturulmuş olan bu kaza ise günümüz sınırları itibariyle Kayseri ili Yeşilhisar ve Develi ilçelerin tamamı ile İncesu ilçesini batı kısmını içine almakta olup, Karahisar ise kazanın merkezi olan Yeşilhisar'dır.[43]

1502 tarihine baktığımızda ise Karahisar-ı Develi Kazasının Karaman Beylerbeyliğine bağlı olduğu söylenilebilir.1518 tarihli Karaman Mufassal tahrir defterinde ise kazalar birleştirilerek sancaklar oluşturulmuştur. Eyaleti oluşturan 6 sancaktan birisi de Niğde sancağıdır. Niğde[44], Karahisar-ı Develü, Ürgüp, Anduğu (Altınhisar) oluşmakta idi. Nahiyeleri ise Bor, Melegübi, Çamardı, Uçhisar, Şücaaddin idi.[45]

Karahisar Nahiyesi ise, 1476 ve 1500 tarihlerinde Ürgüb Kazasına bağlı olarak görülmektedir. 1502 tarihli düzenleme de ise Karahisar-ı Develi Kazası meydana gelince kazaya bağlı iki nahiyeden birisi olmuştur.[46] Günümüzde Kayseri'ye bağlı Yeşilhisar ilçesi ise belde olduğu bilinmektedir. Nahiye 1502 tarihinde 20 Köy ve iki mezra 1518 yılında 26 Köy ve 41 mezra 1522 tarihinde 38 Köy ve 119 mezradan oluşmakta idi.[47] İlçe, 1856 yılında Nahiye olarak Kayseri'ye, 1905 yılında İncesu'ya bağlanmıştır. 11.06.1947 tarih ve 5071 Sayılı Kanun ile İlçe olmuştur. İlçe 14 mahalleden oluşmaktadır. İlçe'ye bağlı 21 Köy mevcut olup mezra ve oba yoktur.

1.4 KARAHİSAR-I DEVELİ VE TALAS KAZASI MÜSLÜM NÜFUS DEFTERİ DEĞERLENDİRMESİ

Çalışmaya esas teşkil edilen Defter Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde NFS. d koduyla 1983 numarada kayıtlıdır. Defterin tarihi ile ilgili elimizdeki bilgi BOA kayıtlarında ki ilk sayfadır 1833/34 (1249) tarihli ve ebatları yazılmayan defter 168 sayfadan oluşmaktadır.

JHS
8
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri (16-19 Kasım 2011, Nevşehir), Editör: Adem Öger, Nevşehir Üniversitesi Yayınları:2, Cilt 7, Nevşehir 2012: 269-280.

[41]Oflaz, *a.g.m.*,s. 338-347.

[42]Oflaz, *a.g.m.*,s. 338-347.

[43]Oflaz, *a.g.m.*,s. 338-347.

[44]Niğde Sancağının 17. Yüzyıldaki idari durumu ve vergilendirilebilir nüfusu ile ilgili bkz. Süleyman Demirci, "Some notes on the Avârizhânes of the Liva of Niğde in the Province of Karaman, C.1620-1700",*International Journal of History Studies*, vol.4,2012, s.135-148; Aynı müellif,. "17. Yüzyılda Niğde Sancağının İdari Birimi Olarak Ürgüb Kazâsı Hakkında Gözlemler", *1. Uluslar arası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri (16-19 Kasım 2011*, Nevşehir), Editör: Adem Öger, Nevşehir Üniversitesi Yayınları:2, Cilt 7, Nevşehir 2012, s. 269-280. Ayrıca bkz. Süleyman Demirci, "Demography And History: The Value of The *Avârizhâne* Registers For Demographic Research: A Case Study of The Ottoman Sub-Provinces of Konya, Kayseri And Niğde, C.1620s-1700", *Turcica* 38 (2006), s. 181-211.

[45]Mehmet Kaya, "XX. Yüzyıl Baslarında Niğde Sancağı'nın Nüfusuna Dair", *Türkiyat Araştırmalar Dergisi*, Sayı 19, Konya Bahar 2006, s.193-210.

[46]Oflaz, a.*g.m.*, s. 338-347.

[47]Oflaz, *a.g.m* .s. 338-347.

Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Müslim Nüfus Defterinde **altı** mahalle ve **on iki** Karyenin bulunduğu aynı zamanda Talas'a ait olan üç mahallenin nüfus kayıtları bulunmaktadır. Adı geçen çalışmada ailelerin isimleri, nüfus ve nüfus hareketleri, özür durumları, muhtarlar, imamlar, askerler, halkın kullandığı isimler, fiziksel özellikleri, hâne sayısı, gibi bölge tarihi ve insanı için önemli ayrıntılara ulaşılmıştır.

Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Müslim Nüfus içeriğine baktığımızda genel olarak her Köyde bir muhtar ve imam bulunduğu görülmektedir. Memurlar özellikle vergi ve askerliğe elverişli olup olmadığı gibi hususları göz önüne bulundurarak, Müslümanları yaşa göre sınıflandırmış olup; bunlar **tuvana** (güçlü kuvvetli), **şabb-ı emred** (sakalı bıyığı çıkmamış genç), **sagir** (çocuk, küçük) **müsinn** (yaşlı) gibi sınıflandırmalara tabi tutulmuş olmakla beraber aynı zamanda her mahalle'nin veya Karye'nin sonunda Asakir-i Mansurede olan **sagir, tuvana, musinn ceman** yani toplamı verilmiştir.

Başka mahallelerden gelenler ile diğer mahallelere gidenler, defter kaydedilirken gelenler için farsça gelmek anlamına gelen "**amed**" gidenler için Farsça gitmek anlamına gelen "**reft**" ibaresi kullanılmış ve geldikleri gittikleri yerleri tarihleri ile birlikte deftere yazılmıştır. Kişilerin yaşları "**sinn**" ibaresiyle kimlik bilgilerin hemen ardından yazılmış olup Arapça bir kelime olan sinn "**yaşı**" anlamına gelmektedir.

Yaş olarak askerliğe elverişli olmayıp tuvana, şabb-ı emred veya müsinn olarak belirtilenler dâhil olmak üzere **topal**, **a'ma**, **yekçeşm** (tek gözlü), **divane** (deli), **mefluç**, **çolak** gibi fiziksel yönden sorunlu olanlar ise defterde kaydedilmiştir. Aynı zamanda suç işleyen kişilerde söz konusu olan çalışma da bulmak mümkündür adı geçen çalışma incelenirken kelimelerin orijinal yazımlarına sadık kalınmıştır. **Reft** (gitti), **amed** (geldi), **Mükerrer** (tekrar), **Asakiri bahriye** (bahriye askeri), **Karye** (köy), **Deraliye** (İstanbul), **Dersaadet** (İstanbul), **Asitane** (İstanbul), **Divane** (deli) vb.

Defterde aynı zaman da kişilere ait özellikler tekrar yazılması yerine "**bu dahi**" denilerek kısaltılmıştır. Bu ifadeden bir önceki şahsa ait ne kastedilmiş ise, o kişi içinde aynı şeyin kastedildiği anlamına gelmektedir.

Tablo 1: Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) Mahalle ve Karye adları

Mahalle ve Köy adı	Asakir-i mansure	Musin	Tuvana	Sagir
1)**Evvelki** Cami Kebir Mahallesi	1	96	87	194
2) **İkinci** İdris Mahallesi	2	55	41	100
3) **Üçüncü** Aşağı Mahalle	1	68	48	124
4) **Dördüncü** Bağlar Mahallesi	2	50	48	95
5) **Beşinci** Keler Mahallesi	1	47	31	100

JHS
9
History Studies
Volume 6 Issue 4 July 2014

6) **Altıncı** Bala? Mahallesi	3	163	120	237
1) Karye-i Erdemin	-	47	69	80
2)Karye-i Keşlik	1	18	30	54
3)Karye-i Kavak	-	10	9	24
4)Karye-i Mavircan	-	23	16	45
5)Karye-i Başköy	-	11	14	18
6)Karye-i Kesteliç	-	30	30	65
7)Karye-i Gördeles	-	15	19	28
8)Karye-i Til	-	19	11	38
9)Karye-i Kuşçu	-	15	3	21
10)Karye-i Tırhas	-	8	2	10
11)Karye-i Kale	2	63	48	104
12)Karye-i Şeyh Şaban	-	51	34	86
Toplam	**13**	**789**	**660**	**1462**

JHS
10
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

Tablo 1'den görüldüğü üzere Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar)'ye ait altı mahalle ve 12 karye mevcuttur. Tablodan da görülebileceği gibi her mahalle de askere giden kişilerin sayısı bulunmaktadır. **Musin, Tuvana, Sagir** olan kişilerin toplam sayısı tabloda verilmektedir. Bir bütün olarak tablo incelendiğinde **Asakir-i mansure'**de ki kişi sayısı; 13, **Musin**; 789, **Tuvana**; 660, **Sagir**; 1462 kişiden ibaret olduğu gözükmektedir.

Tablo 2: Talas Kazası Mahalle Adları

Mahalle adları	**Asakir-i Mansure**	**Musin**	**Tuvana**	**Sagir**
Han Cam-i Şerif Mahallesi	2	74	93	153
Harman Mahallesi	4	72	98	134
Kiçiköy Mahallesi	3	53	84	118
Toplam	9	199	275	405

Tablo 2 Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Müslim Nüfus defterinde bulunan günümüz Kayseri İli Talas İlçesine ait olan mahalle isimleri ve kişilerin özelliklerini yansıtmaktadır. Şöyle ki; Han Cam-i Şerif mahallesinde asakir-i mansure de bulunan kişi sayısı 2 kişi olup; **musin** 74, **tuvana** 93, **sagir** ise 153 kişiden oluşmaktadır. Harman mahallesinde ise **asakir-i mansure** de bulunan kişi sayısı 4 olup; **musin** 72, **tuvana** 98, **sagir** ise 84 kişiden oluşmaktadır. Kiçiköy mahallesinde **asakir-i mansure** de bulunan kişi sayısı 3 olup; **musin** 53, **tuvana** 84, **sagir** ise 118 kişiden oluşmakta olup, bu üç mahallenin toplamında ise; **asakir-i mansure** de bulunan kişi sayısı 9 olup; **musin** 199, **tuvana** 275, **sagir** ise 405 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 3:Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) Nüfusunun Mesleklere Göre Dağılımı

Muhtar	33
Çavuş	7
Berber	6
İmam	5
Çulha	5
Kefş-ger	5
Solak	4
Değirmenci	4
Demirci	4
Kethüda	4
Müezzin	3
İçağası	2
Kebapçı	2
Çuhadar	2
Manav	2
Çelebi	2
Oduncu	1
Remmal(falcı)	1
Kazasker	1

JHS
11
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

Tamirci	1
Bostancı	1

Tablo 3 incelendiğinde Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) Müslim nüfus defterinde kayıtlı toplam 6 mahalle ve 12 karyede bulunan erkek nüfusun mesleklere göre dağılımı ayrıntılı bir şekilde görülmektedir. Ayrıca incelenen defterde kayıtlı köy ve mahalle muhtarları sayısı 33 olarak verilmektedir. Bu sayı muhtar-ı evvel ve muhtar-ı sani toplamından oluşmaktadır. Çavuş[48] sayıları ise 7olup (lakap, isim, unvan) olarakta kullanılmıştır. Berber sayısı 6, İmam sayısı 5, Çulha[49] sayısı 5, Kefş-ger sayısı 5, Solak sayısı 4, Değirmenci sayısı 4, Demirci sayısı 4, Kethüda[50] sayısı 4, Müezzin 3, İçağası 2, Kebapçı 2, Çuhadar 2, Manav 2, Çelebi[51] 2, Oduncu 1, Remmal 1, Kazasker[52] 1, Tamirci 1, Bostancı 1 olmak üzere toplamda 21 meslek erbabı tespit edilmiştir.

Tablo 4: Talas (Han, Harman, Kiçiköy) Mahallelerinin Erkek Nüfusunun Mesleklere Göre Dağılımı

Fırıncı	13
Kasap	5
Berber	6
Çoban	6
Çelebi	6
Muhtar	6
İmam	3
Bakkal	3
Solak	2
Terzi	2
Kethüda	2
Sıvacı	1
Nakkaş	1

JHS
12
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

[48]Orhan F. Köprülü, "Çavuş", *TDVİA*, C.8, Ankara 1993, s. 236-238.
[49]Feridun M. Emecen, "Cullah", *TDVİA*, C.8, Ankara 1993, s.83-84.
[50]Mehmet Canatar, "Kethüda", *TDVİA*, C.25, Ankara 2002, s.332-334.
[51]Abdullah Uçman, "Çelebi", *TDVİA*, C.8, Ankara 1993, s.259-261.
[52]İpşirli, "Kazasker", *TDVİA*, C.25, Ankara 2002, s.140-143.

Manav	1
Debbağ	1
Kadı	1
Sipahi	1
Kapucu	1

Tablo 4 1833/34 tarihinde Talas'ın Han, Harman ve Kiçiköy mahallelerindeki meslek gruplarını incelemektedir. Tablodaki bilgilere göre en çok bulunan meslek grubu içerisinde ilk sırada fırıncılık yer almakta olup, bahse konu olan üç mahallede toplam 5 fırıncı oğlu (lakap olarak da kullanılmış olabilir) 8 kişi de fırıncı olmak üzere toplam 13 *fırıncının* olduğu görülmektedir. *Kasap*; ise toplamda 5 kişi olup bunlardan biri Kasap Ahmet, Kasap Osman, Kasap Ali, Kasap İshak ve Kasap Mehmed'dir. *Berber* ise; toplamda 6 tane olup bunlar: Berber Mehmet, Berber Ali oğlu Derviş, Berber Mustafa, Debbağ oğlu Berber Süleyman, Berber Süleyman oğlu Ahmed ve Berber oğlu Ali'dir. *Çoban*; Çoban Mehmed, Çoban Hüseyin, Çoban Hüseyin, Çoban Ahmed, Çoban Ömer, Çoban Fettah olmak üzere toplam 6'dır. *Çelebi;* 6 adet çelebi bulunmakta olmakla birlikte çelebi hem meslek hem isim hem de lakap olarak kullanılmıştır. *Muhtar*[53]*;* toplam muhtar sayısı ise 6 kişi olarak verilmiştir. Bu toplamın içinde muhtar-ı evvel ve muhtar-ı sani ikisi toplanıp sayı tabloya yansıtılmıştır. *İmam*; toplamda 3 tane imam bulunmaktadır. *Bakkal:* toplamda 3 adet olup bunlar, Bakkal Mustafa, Bakkal İsmail, Bakkal Ali olarak incelediğimiz defter kayıtlı olarak bulunmaktadır. Diğer meslek grupları olan *Solak* ise; iki tane olup bunlar; Solak oğlu hacı Osman ve Solakbaşı Mehmed'tir. Bir diğer önemli meslek *Terzi*; terzi olarak ise üç mahallede toplam iki kişi kaydedilmiştir. *Kethüda;* sayabileceğimiz bir diğer önemli meslek ise Kethüda'dır. Toplam kethüda sayısı iki kişi olarak deftere kaydedilmiştir.

Sıvacı, Nakkaş, Manav, Debbağ[54], Kadı[55], Sipahi[56], Kapucu ise birer kişi bulunmaktadır. Dikkat edilmesi gereken husus ise Talas da XIX yüzyılda sanata önem verildiği ve aynı zamanda devletin üst makamındaki kişilerin de bulunduğu hususudur.

JHS
13
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

Tablo 5: Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) Kullanılan Erkek isimleri

Sıra No	İsim	Adet	Sıra No	İsim	Adet	Sıra No	İsim	Adet
1.	Mehmed	547	17.	Salih	53	33.	Koca	6

[53]Bkz. Tülay Ercoşkun, "Osmanlı Devleti'nde Muhtarlık Kurumunun İşleyişine İlişkin Düzenlemeler ve Gözlemler", *Bilig*, Sayı: 60, Ankara 2012, s.131-154. Ayrıca bkz. Süleyman Demirci & Kazım Kartal; "Osmanlı Nüfus Defterlerinin Tarih Yazımındaki Yeri: 1835 Tarihli Trabzon Vilayeti Maçuka/Maçka Kazası Müslim Nüfus Defteri Örneği", History Studies, Volume 6, Issue 3, 2014, s.119-145; Hava Selçuk, "Niğde'de ilk Nüfus Sayımı (22 Şevval 1246/6 Nisan 1831)", JASSS, Volume 6 Issue 2, February 2013, s. 1263-1294.

[54]Debbağ: Hayvan derilerini işleyerek kullanılır hale getiren sanatkâr**.** Bkz. Mehmet Aykaç, "Debbağ", *TDVİA*, C.9, Ankara 1994, s.61-65.

[55]İlber Ortaylı & Fahrettin Atar, "Kadı" *TDVİA*, C.9, Ankara 1994, s.66-73.

[56]Erhan Afyoncu, "Sipahi", *TDVİA*, C.37, Ankara 2009, s.256-258.

2.	Ali	398	18.	Emin	45	34.	Durmuş	4
3.	Hasan	296	19.	Abdullah	44	35.	Şaban	3
4.	Mustafa	258	20.	Mahmud	37	36.	Halid	3
5.	İbrahim	194	21.	Memiş	30	37.	Haydar	3
6.	Hüseyin	194	22.	Dede	30	38.	Seyyid	2
7.	Osman	179	23.	Arif	19	39.	Muharrem	2
8.	Ahmed	177	24.	Abdi	13	40.	Abdurrahim	2
9.	Ömer	133	25.	Sadık	16	41.	Tahir	2
10.	Hacı	124	26.	Numan	11	42.	Emrullah	2
11.	İsmail	123	27.	Hamid	11	43.	Yahya	2
12.	Halil	116	28.	Nebi	10	44.	Dursun	1
13.	Süleyman	102	29.	Feyzullah	8	45.	Hurşid	1
14.	Yusuf	84	30.	Eyüp	7	46.	Yaşar	1
15.	Bekir	84	31.	Derviş	6	47.	İshak	0
16.	Musa	53	32.	Yakup	6			

Tablo 5'den görüldüğü gibi Karahisar-ı Develi bugünkü adıyla Kayseri İlçesi olan Yeşilhisar'ın altı mahalle ve on iki Karye de mevcut bulunan erkek Müslim nüfusun sayıları ve en çok kullanılan isimler tabloda sıralanmıştır. Kazâ'da en çok kullanılan isim Mehmed olup, daha sonra ise Ali, Hasan, Mustafa, İbrahim, Hüseyin, Osman, Ahmed gelmektedir. En az kullanılan isimler ise; Dursun Yaşar, Hurşit olarak göze çarpmaktadır. Aynı zamanda tabloda görülen Hacı, Dede, Derviş ve Seyyid hem isim olarak hem de lakap olarak da kullanılmıştır.

Tablo 6:Talas Kazası Mahallelerinde Kullanılan Erkek isimleri

Sıra No	İsim	Adet	Sıra No	İsim	Adet	Sıra No	İsim	Adet
1.	Mehmed	210	17.	Bekir	15	33.	Hurşid	2

JHS 14 History Studies Volume 6 Issue 4 July 2014

2.	Ali	133	18.	Şaban	15	34.	Halid	1
3.	Mustafa	100	19.	Emin	13	35.	Dede	1
4.	İbrahim	65	20.	Memiş	11	36.	Niyazi	1
5.	Osman	64	21.	Arif	9	37.	Feyzullah	1
6.	Ahmed	62	22.	Abdi	9	38.	Hıdır	1
7.	Hasan	54	23.	Yusuf	9	39.	Abdullah	1
8.	Süleyman	44	24.	Musa	9			
9.	Hüseyin	41	25.	Sadık	7			
10.	Ömer	36	26.	Salih	6			
11.	Hacı	35	27.	Benefşe	4			
12.	Mahmud	32	28.	Koca	3			
13.	Seyyid	22	29.	Muharrem	3			
14.	İsmail	21	30.	Eyüp	2			
15.	Derviş	17	31.	Tahir	2			
16.	Halil	16	32.	Emrullah	2			

JHS
15
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

Tablo 6 Talas kazasının üç mahallesinde mevcut bulunan erkek Müslim nüfusun sayıları ve en çok kullanılan isimleri ayrıntılı bir şekilde okuyucuya sunmaktadır. Tabloya baktığımızda en çok kullanılan isim Mehmed olup, daha sonra ise Ali, Mustafa, İbrahim, Osman, Ahmet isimleri gelmektedir. İncelenen Defterde en az kullanılan isimler ise; Halid, Dede, Niyazi, Feyzullah, Hıdır, Abdullah olarak göze çarpmaktadır. Aynı zamanda tabloda görülen Hacı, Derviş ve Seyyid hem isim olarak hem de lakap olarak da kullanılmıştır.

Tablo 7: Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas'da Kullanılan Hacı, Ağa, Bey, Molla, Efendi ve Hafız

Hacı (Hem isim hem lakap olarak kullanılmıştır)	159
Efendi	75

Bey	41
Hafız	40
Ağa	31
Molla	33

Tablo 7'den görüldüğü üzere çalışmamızda Hacı, Ağa, Bey, Molla, Efendi ve Hafız ile fiziki özellik olarak Karahisar-ı Develi ve Talas kazası ile birlikte ele aldık. Hacı, Efendi, Bey, Hafız, Ağa, Molla sayıları tablo 7'de verilmektedir. Hacı; hac ancak zenginlerin yerine getirebildiği bir dini vecibe olması sebebiyle bölgenin iktisadi yapısının ortaya çıkarılmasında kullanılabilecek bir veriyi oluşturmaktadır. Hacılık aynı zamanda ticaretle uğraşanlar içinde kullanılmıştır.[57] Çalışmada değerlendirilen bir diğer istatistik de hafızlardır. Hafız sayısına baktığımızda 40 tane hafızın bulunuyor olması önem arz etmektedir. Molla sayısı ise Karahisar-ı Develi ve Talas kazasının dini eğitime verdiği önemi göstermektedir. İncelediğimiz defterde isimleri geçen kişilerin fiziki özellikleri tablo 8'de değerlendirilmektedir.

Tablo 8: Karahisar-ı Develi ve Talas Nüfusunun Fiziki Özellikleri

1.BIYIK

Bıyıklı gurupları	**Adet**
Kara bıyıklı	135
Kumral bıyıklı	19
Sarı bıyıklı	52
Ter bıyıklı	278

2. SAKAL

Sakal grupları	**Adet**
Aksakallı	183
Kara sakallı	422
Kır sakallı	245
Köse sakallı	56
Kumral sakallı	137

[57]Sait Öztürk, *İstanbul Tereke Defterleri(Sosyo- Ekonomik Tahlil),* Osmanlı Araştırmaları Vakfı yay., İstanbul 1995, s.123.

JHS 16 History Studies Volume 6 Issue 4 July 2014

Sarı sakallı	132

Tablo 8 defter de kaydedilen fiziki özellikler sakal grubu ve bıyık grubu olarak ikiye ayırarak sunmaktadır. Nitekim kişilerin tanınmasında en büyük özellikler sakal ve bıyıktır. Bıyık kara, kır, köse, kumral, sarı ve ter bıyık olarak bulunmaktadır. Sakal ise; ak, kara, kır, köse, kumral sarı sakal olarak sınıflandırdık tablo 8'de kaç kişi oldukları toplam sayı olarak belirtilmiştir.

SONUÇ

Nüfus defterlerini yerel tarih araştırmacılar için önemli kılan en büyük özellik, içerisinde barındırdığı bilgilerdir. Nüfus defterlerinde Kaza, Nahiye, Köy ve mahallelerin idari durum ve taksimatları, Köylerde bulunan sülaleler, Köylerdeki imam ve muhtar adları, tüm kişilerin yaşları, tipleri ve genel fiziki özellikleri, bütün fertlerin babaları ile birlikte adları, özürlülük durumları, zenginlik ve itibar seviyeleri, dini statüleri, gurbette bulunulan yer adları ve askere gidilen yerler belirtilmiştir.

Kayıtlarda şahısların fiziksel özellikleri belirtilirken genel olarak **boy, sakal ve bıyık** referans alınarak betimleme yoluna gidilmiştir. Boy özelliği için ise; **uzun boylu, orta boylu ve kısa boylu** seklinde üç ayrı sınıflandırma yapılmıştır. Sakal özelliği için **kara sakallı, kır sakallı, kumral sakallı ve köse s**akallı gibi betimlemeler tercih edilmişken bıyık için **kara bıyıklı, sarı bıyıklı ve köse bıyıklı** gibi ifadeler kullanılmıştır. Nüfus sayımı bir bakımdan asker sayısının tespiti amacıyla yapıldığı için özürlülük halleri özellikle belirtilmiştir. Sıkça ifade edilen özürlülük çeşitleri, **topal, çolak, sağır, kör, alil, yekçeşm ve mecnun** olarak not edilmiştir. Ayrıca kayıtlarda, şahısların dini statüleri **Hacı, Hafız, Hatip, İmam**, gibi unvanlarla işaret edilmiştir.

Nüfus sayımı esnasında askerde bulunanlar için **Mansure**'de ve **Bahriye**'de seklinde kısa notlar düşülmüş, aynı şekilde gurbette bulunanlar için de **Asitane**'de, **Dersaadette** gibi kısa bilgiler ilave olarak verilmiştir. Nüfus Defterlerine bakılarak o yörenin ekonomisi hakkında bilgi sahibi olunabilir. Nitekim incelenen nüfus defterinde tarım ve hayvancılıkla geçimin sağlandığı gibi **Sanat, Zanaat, Sıvacı, Nakkaş, Terzi** gibi meslekler olduğunu ve aynı zamanda ticaretin de önemli olduğunu sonucunda görmekteyiz.

Burada ifade edilmesinde fayda gördüğümüz bir başka husus kadınlar ve kız çocuklarının nüfus defterlerinde kaydedilmemiş olması hususudur. Nüfus defterlerinin esas amacı askeri açıdan ihtiyaç duyulacak insan gücünün kayıt altına alınmasını temin ederek karar alma mercilerinin askeri konularda planlama yapabilmelerine imkân tanıma ve daha sağlıklı adımlar atılabilmesini temin etme düşüncesinden ötürü askeri hizmetle mükellef olmayan kadınlar ve kız çocukları deftere yazılmayarak kayıt dışı bırakılmışlardır. Esas itibariyle nüfus defterlerinin tutuluş gerekçesi askeri ihtiyaçlardan çıkmış olmasına rağmen Osmanlı Devletinde kadın ve kız çocuklarının nüfus defterleri içerisinde kayıt edilmemiş olması incelemeye esas 1983 Numaralı 1833/1834 Tarihli Kayseri Sancağı, Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Kazası Müslim nüfus defteri de dâhil olmak üzere nüfus defterlerinin demografik kaynak olarak kullanımında bir eksiklik olarak karşımıza çıkmakta ve demografik veri analizleri bakımından araştırmacıların tahmin yürütmelerde ihtiyatlı olmayı gerektirir bir durumu ortaya koymaktadır. Ayrıca Osmanlı'da köklü değişim ve dönüşüm faaliyetlerinin görüldüğü Tanzimat'in ön hazırlıklarının olduğu bir dönemde şehir ve köy nüfusu içerisindeki kadın ve kız çocuklarının defter dışı bırakılması bir kısım modern araştırıcılar ve kadın hakları savunucuları tarafından eleştiri konusu olmuş ve son dönem Osmanlı toplumunda kadının yerine dair farklı bir tartışmaya kapı aralamıştır.

JHS
17
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

Bu çalışmamızda Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı çalışanlarının gayretleri ile 2009'dan itibaren araştırmaya açılan Nüfus Defterlerinden *1983 Numaralı 1833/1834 (H.1249) Tarihli Kayseri Sancağı, Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Kazası Müslim Nüfus Defteri* üzerinden yerel tarihçiliğe bir katkı yapmaya çalıştık.[58] Görüldüğü üzere Nüfus Defterleri muhteviyatı açısından önemli yerel bilgiler içermektedir, bu yüzden yöre tarihinin aydınlatılabilmesi için araştırmacılar tarafından benzeri çalışılmamış defterlerin transkribe yapılarak analitik değerlendirmelerle karşılaştırma yapımına imkân tanıyacak şekilde bilim dünyasının hizmetine sunulması tarihi hafızamızın güçlenmesine katkı sağlayacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

A. Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi

BOA, DH. SN. THR., 82/55 dosya Elazığ merkez, Harput Kazası, Eğin Kazası, Arapgir Kazası, Keban Kazası, Pütürge Kazası, Malatya merkez Kazasında, Akçadağ, Besni, Hısn-ı Mansur, Kahta, Dersim Merkez, Mazgirt, Ovacık, Nazimiye, Çemişgezek, Çarsancak Kazalarında yapılan nüfus sayımlarını havi defter.

B. Araştırma Eserler

Ankara Vilayet Salnamesi 1325, Ankara Enstitüsü Vakfı Yay. II, Ankara 1995.

Ahmed Nazif, *Mir'at-ı Kayseriyye veya Kayseri Tarihi*, Hazırlayan: Mehmet Palamutoğlu, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları 2,Kayseri 1987.

AK, Mehmet, "Teke Sancağında 1831 Sayımına Göre Nüfus ve Yerleşme", *History Studies*, Volume 6, Issue 3, 2014, s. 15-44.

AKBAL, Fazıla, "1831 Tarihinde Osmanlı İmparatorluğunda İdari Taksimat ve Nüfus", *Belleten*, XV/60 (1951), s.617-628.

AKBAŞ, S. Burhanettin, *Kayseri Yöresine Yerleşen Türk Boyları ve Akraba Toplulukları*, Kayseri 1997.

AKBAYAR, Nuri, *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, İstanbul 2001.

AKDAĞ, Mustafa, *Türkiye'nin İktisadî ve İçtimaî Tarihi II*, Yapı Kredi Yay., Ankara 1999.

AKGÜNDÜZ, Ahmet, *Şer'iyye Sicilleri*, C. I, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1988.

AKSİN, Ahmet & KARAKAŞ, Erdal, "Nüfus İcmal Defterine Göre 19. Yüzyılda Arabgir", *OTAM*, Sayı: 13, 2002, s. 91-125.

AKŞİT, Ahmet, "Niğde'nin Selçuklular Devrindeki Nüfusuna Dair", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 23, Sayı: 36, 2004, s. 1-5.

[58]1983 Numaralı 1833/1834 (1249) Tarihli Kayseri Sancağı, Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Kazası Müslim Nüfus Defteri muhtevasındaki köy ve yer isimlerinin ayrıntılı bir şekilde yer aldığı daha kapsamlı bir çalışma için bkz. Süleyman Demirci & Kazım Kartal, "1983 Numaralı 1833/1834 (1249) Tarihli Kayseri Sancağı, Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Kazası Müslim Nüfus Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi", basım aşamasında 2014.

JHS
18
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

----------, "Selçuklular Devrinde Kayseri Şehrinin Nüfus ve Etnik Durumu," Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay. No: 6, *IV. Kayseri Ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri,* Kayseri 2003, s.3-12.

AKTAN, Ali, *Osmanlı Paleografyası ve Siyasi Yazışmaları*, Osmanlı İlim ve İrfan Vakfı Yay., İstanbul 1995.

----------, "Osmanlı Belgelerine Göre Kayseri'deki Gayrimüslim Tebaanın Durumu", Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay. No: 4, *III. Kayseri Ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri,* Kayseri 2000, s.7-33.

AKTAŞ, Melda, *2042 Numaralı H.1260/ M. 1844 ve 2050 Numaralı H. 1264/ M. 1848 Tarihli Zamantı Kazası Müslim Nüfus Defterlerinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi***,** Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Süleyman Demirci, Kayseri, 2014; Devam ediyor.

AKTAŞ, Necati, "Osmanlı Dönemi Arşivciliğimiz'', *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yay., C.6, Ankara 1999, s.303-310.

AFYONCU, Erhan, "Osmanlı Devleti'nde Tahrir Sistemi'', *Osmanlı Ansiklopedisi,*Yeni Türkiye Yay., C.6, Ankara 1999, s.311-314.

----------; "Sipahi", *TDVİA*, C.37, Ankara 2009, s. 256-258.

ARTUNAY, Mehmet ve Ali LAFÇI, *Zara / Koçgiri 1831- 1842 Nüfus Defterleri*, Kitapevi Yay., İstanbul 2013.

AŞIKPAŞAOĞLU, *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, (Haz. Nihal Atsız), MEB, İstanbul 1970.

AYDIN, H. Veli; "Timar Sisteminin Kaldırılması Süreci ve Bazı Değerlendirmeler", Sayı 81, s. 65 104.http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1268/14598.pdf. (ET: 08/07/2014).

AYKAÇ, Mehmet, "Debbağ", *TDVİA*, C.9, Ankara 1994, s.61-65.

BAŞAR, Fahameddin, *Osmanlı Eyâlet Tevcihâtı (1717-1730),* TTK, Ankara 1997.

BAŞOL, Koray, *Demografi*, Dokuz Eylül Ü. İktisâdî ve İdârî Bilimler Fakültesi Yay., İzmir 1984.

BARKAN, Ömer Lütfi, *Hüdavendigar Livası Tahrir Defterleri* I, TTK yayını, Ankara 1988.

----------, *XV ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Zirai Ekonominin Hukuki ve Mali Esasları: Kanunlar,* İstanbul Üniversitesi Yay., C.1, İstanbul 1943.

----------, "Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi", *Türkiyat Mecmuası*, C.10, 1953, s.1-26.

----------, "Türkiye'de İmparatorluk Devrinin Büyük Nüfus ve Arazi Tahrirleri ve Hakan'a Mahsus İstatistik Defterleri", *İktisat Fakültesi Mecmuası [İFM]*, C. II, İstanbul 1940, s. 20-21.

BEHAR, Cem, "Osmanlı Nüfus İstatistikleri ve 1831 Sonrası Modernleşmesi", Osmanlı Devletinde Bilgi ve İstatistik, (Ed. İnalcık, Halil ve Pamuk, Şevket), *TÜİK (DİE)* Yay.,Ankara 2011, s. 61-73.

JHS
19
History Studies
Volume 6 Issue 4 July 2014

BİLGE, Sadık Müfit, "Karaman Eyaleti'nin Tarihî Coğrafyası ve İdarî Taksimatı (XV-XVIII. Yüzyıllar)", *IRTS* - Spring 2011, Volume: 1, Issue: 1, s.50-67.

BOSTAN, Hanefi, *XV-XVI. Asırlarda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat*, TTK, Ankara-2002.

BİNGÖL, Sedat, "İstanbul'da 1829 Nüfus Sayımı ve Bazı Mahallelerin Müslüman Nüfusu Üzerine Bir İnceleme", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 23, Sayı: 36, 2004, s. 43-60.

BOZKURT, Nebi, "Nüfus", *TDVİA*, C.33, Ankara 2007, s. 293-298.

CANATAR, Mehmet, "Kethüda", *TDVİA*, C.25, Ankara 2002, s.332-334.

CÖMERT, Hüseyin, "XIX. yy Vergi Kayıtlarında Talas", Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay. No: 4, *III. Kayseri Ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri*, Kayseri 2000, s.85-99.

----------, "1873 Yılında Zincidere", *IV. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri*, Kayseri 2003, s.111-124.

ÇADIRCI, Musa, *Tanzimat Sürecinde Türkiye Anadolu Kentleri,* İmge Kitabevi, Ankara 2011.

----------, *Tanzimat Sürecinde Türkiye Askerlik*, İmge Kitabevi, Ankara 2008.

----------, "1830 Genel Sayımına Göre Ankara Şehir Merkezi Nüfusu Üzerinde Bir Araştırma*", Osmanlı Araştırmaları I*, İstanbul 1980, s.109-132.

----------,*1830 Sayımında Ankara*, Ankara Büyükşehir Belediyesi Yay., Ankara 2000.

ÇAYIRDAĞ, Mehmet, "Kayseri Şehri'nin Kuruluş Yeri ve Kalesinin Tarihi Değişimi", Kayseri Tarihi Araştırmaları, *Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay*., no:38, Kayseri 2001., s.1.

ÇETİN, Kelime, *2038-2039 Numaralı H.1256/M.1840 ve 2040 Numaralı H.1261/M.1845 Tarihli Sarıoğlan Kazası Müslim Nüfus Defterlerinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi***,** Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Süleyman Demirci, Kayseri, 2014; Devam ediyor.

ÇİMEN, Adnan, "Sayım, Kayıt Düzeni ve Teşkilatlanma Açısından Osmanlıda Nüfus Hizmetleri", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14/3, Ankara 2012, s. 183-216.

DAĞDELEN, İrfan, *Beykoz Nüfus Defterleri,* Beykoz Belediyesi Kültür Yay., No:26, İstanbul 2012.

DARKOT, Besim, "Kayseri", İslam Ansiklopedisi, *MEB,* C.6, İstanbul 1977, s.484-491.

DEMİRCİ Süleyman, *The Functioning of Ottoman Taxation: An Aspect of the Relationship Between Centre and Periphery. A Case Study of the Province of Karaman 1621-1700*, Isis Press: İstanbul, 2009.

----------, "Avâriz and Nüzul Levies in the Ottoman Empire: A Case Study of the Province of Karaman, 1620s-1700", *Türk Tarih Kurumu Belleten*, 70/258 (Ağustos 2006), s. 563-590.

JHS
20
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

----------, "Demography And History: The Value of The *Avârizhâne* Registers For Demographic Research: A Case Study of The Ottoman Sub-Provinces of Konya, Kayseri And Niğde, C.1620s-1700", *Turcica* 38 (2006), s. 181-211.

----------, "XVII. Yüzyıl'da Trabzon Eyaletinin İdari Taksimatı Ve Vergilendirilebilir Nüfus: Giresun, Kesap, Kürtün Ve Yavabolu Nam-ı Diğer (Görele) Kazaları Örnegi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Sayı: 15, Isparta 2012/1, s.15-29.

----------, "Osmanlı'da Devlet ve Ekonomi: Sivas Eyaleti Avârızhâne Sayıları Üzerine

Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme 1640-1700", *Sivas Valiliği Osmanlılar Döneminde Sivas Sempozyumu* (21–25 Mayıs 2007), (Ed. Şeref Boyraz), Cilt 1, Sivas 2007, s.179-189.

----------, "Mardin Çevresinde Olağanüstü Vergi Mükellefiyeti: Diyarbakır Eyaleti Örneği 1640-1700" *Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu Bildirileri*, Mardin, 26-28 Mayıs 2006, Edit İbrahim Özcoşar – Hüseyin H. Güneş, İstanbul 2006, s. 267-277.

----------, "Some notes on avârizhânes of Konya Livâsı, 1621-1700", *Journal of Academic Studies*, Volume 5/17 (May-July 2003), s.105-118.

DEMİRCİ Süleyman & Hüseyin SARAÇ, "19. Yüzyılda Trabzon Eyaleti'nin İdarî Birimi Olarak Atina/Pazar Kazâsı", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* - SDU Faculty of Art sand Sciences Journal of Social Sciences, Sayı 27, 2012, s.1-15.

DEMİRCİ Süleyman & Kazım KARTAL, *1983 Numaralı 1833/1834 (H.1249) Tarihli Kayseri Sancağı, Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Kazası Müslim Nüfus Defteri'nin Transkripsiyon Ve Değerlendirilmesi*, basım aşamasında 2014.

DEMİRCİ Süleyman & Kazım KARTAL, "Osmanlı Nüfus Defterlerinin Tarih Yazımındaki Yeri: 1835 Tarihli Trabzon Vilayeti Maçuka/Maçka Kazası Müslim Nüfus Defteri Örneği", *History Studies*, Volume 6, Issue 3, 2014, s.119-145.

DEMİRCİ Süleyman & KARTAL Kazım; H.1260/M.1844-45 Ve H. 1264/M.1848-49 Tarihli Müslim Nüfus Defterlerine Göre Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) Kazâsı: Sosyo- Ekonomik ve Demografik Yapısı, hakem incelemesinde, 2014.

DEMİRCİ Süleyman & Kazım KARTAL, H.1256/M.1840–41 Tarihli Nüfus Defterine Göre

Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) Kazâsı'nın Demografik Yapısı, Sosyal ve Ekonomik Durumu, hakem incelemesinde, 2014.

DEMİRCİOĞLU Sezgin & Süleyman BİLGİN, *Of Nüfus Defteri (1834),* Şenyıldız Yay., İstanbul-2011.

DOĞRU, Halime; *1844 Nüfus Sayımına Göre Deliorman ve Dobruca'nın Demografik, Sosyal ve Ekonomik Durumu*, TTK, Ankara 2011.

DÖĞÜŞ, Selahattin, "Kayseri'nin 25 Numaralı Şeriyye Siciline Göre Şehrin Sosyo-Ekonomik Hayatı ve Abaza Mehmed Paşa İsyanının Şehre Tesirleri", II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, *Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları* No: 3, Kayseri 1998, s.120-121.

DRAGANOVA, Slavka, *Tuna Vilayeti'nin Köy Nüfusu*, TTK yayını, Ankara 2006.

DUYMUŞ, Hande, "Asur Kaynaklarına Göre Demir Çağı'nda Tabal Krallığı", *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C. 2, Sayı: 3, Haziran 2011, s.35-46.

EKEN, Galip, "19. Yüzyılda Kangal Kazasının Sosyo-Ekonomik Yapısına Dair", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 23, Bahar 2008, s. 263-298.

EMECEN, Feridun M., "Cullah", *TDVİA*, C.8, Ankara 1993, s.83-84.

EMİNOĞLU, Mehmet, *Osmanlı Vesikalarına Giriş*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2006.

EDHEM (Eldem) Halil, *Kayseri Şehri*, (Haz.Kemal Göde), Kültür ve Turizm BakanlığıYay.524, Ankara 1982.

ERAVŞAR, Osman, *Seyahatnamelerde Kayseri*, Kayseri 2000.

ERDOĞDU, M. Akif, "Karaman Vilayetinin İdari Taksimatı", *Osmanlı Araştırmaları XII*, İstanbul 1992, s.424-430.

ERCOŞKUN, Tülay, "Osmanlı Devleti'nde Muhtarlık Kurumunun İşleyişine İlişkin Düzenlemeler ve Gözlemler", *Bilig*, Sayı: 60, Ankara 2012, s.131-154.

ERLER, Mehmet Yavuz, "Osmanlı Nüfus Kayıtlarına Dair Alternatif Bir Kaynak: Defter-i Liva-ı Canik", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Bölüm, 2/8 Yaz, 2009, s. 169-190.

ERKAL, Mehmet, "Cizye", *TDVİA*, C. 8, Ankara 1993, s. 42-45.

ERKİLETLİOĞLU, Halit, *Geniş Kayseri Tarihi*, Bel-Sin Eğitim, Hizmet, Güzelleştirme ve Yardım Vakfı Kültür Yayını-1 Can Matbaası, Nisan 2006.

ERKEN, Galip, "Kayseri Şehir Yönetimine Ait Bazı Bilgiler", Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay. No: 4, *III. Kayseri Ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri*, Kayseri 2000, s.141-152.

FAROQHI, Suraiya, *Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam*, (Çeviri:Elif Kılıç), Tarih Vakfı Yurt Yay., 3. Baskı, İstanbul 2000.

----------, *Orta Halli Osmanlılar*, çev. Hamit Çalışkan, İş bankası Kültür Yay., İstanbul 2009.

----------, *Osmanlı'da Kentler ve Kentliler*, çev. Neyyir Kalaycıoğlu, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 2004.

GÖDE, Kemal, *Eratnalılar (1327-1381)*, TTK yayını, Ankara 1994.

GÖKBİLGİN, Tayyib, "XVI. Asır Başlarında Kayseri Şehri ve Livâsı", *60. Doğum Yılı Münasebetiyle Zeki Velidi Togan'a Armağan*, İstanbul 1950-1955, s. 93-108.

GÖKÇE, Turan, "1830 Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Denizli Şehri Nüfusu Hakkında Bir Değerlendirme", *Türk İdare Dergisi*, Sayı: VI, (1994),s. 176-177.

----------; "Tahrir Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Uşak Kazası", *21.Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, 25-27 Ekim 2001, C. I, İstanbul, s. 201-216.

GÖKHAN, İlyas, "Kayseri ve Yöresinde Dulkadir Beyliği Hâkimiyeti ve Eserleri", *IV.*

JHS
22
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, Kayseri 2003, s. 223-231.

GÖYÜNÇ, Nejat, "Hâne Deyimi Hakkında", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, Sayı: 32(1979), s.331-348.

GÜL, Abdülkadir & Salim GÖKÇEN, *Son Dönem Osmanlı Nüfusu ve Ecnebiler Meselesi*, Cedit Neşriat, Ankara 2010.

GÜRAN, Tevfik, "19. Yüzyıl Temettüat Tahrirleri'', *Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik*, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü yay., Ankara 2000, s.73-94.

GÜLER, Ali, "Kayseri'de Demografik Durum (1831-1914)", Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay. No: 4, *III. Kayseri Ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri*, Kayseri 2000, s. 201-217.

GÜNAY, Nejla, "XIX. Yüzyılın Sonlarında Kırşehir Sancağının Demografik Yapısı", *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.7, Sayı:1, 2006, s. 21-33. GÜMÜŞÇÜ, Osman; *XVI. yy Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus ve Nüfus,* TTK yayını, Ankara 2001.

İNALCIK, Halil, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler ve Vesikalar*, TTK yayını, Ankara,1954.

----------; "Eyâlet", *EI*^{2}, vol. II (1963): 721-24.

----------; "The Provincial Administration and the *Tımar* System", *The Ottoman Empire. The Classical Age, 1300-1600*, trans. N. Itzkovitz and C. Imber, (Phoenix Publisher: London and New York, 1995), s. 104-118.

İNBAŞI, Mehmet, *XVI.yy. Başlarında Kayser*i, İl Kültür Müdürlüğü Yay., Kayseri 1992.

----------; " XVI. Yüzyılda Kayseri'nin İktisadi Yapısı ve Esnaf Teşkilatı", *I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri,* Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayın No: 1, Kayseri 1996, s. 129-138.

İPŞİRLİ, Mehmet, "Kayseri", *TDVİA*, C.25, Ankara 2002, s.96-105.

----------; "Kazasker", *TDVİA*, C.25, Ankara 2002, s.140-143.

KALKAN, Emir, "Kayseri'ye Yerleşen Türk Toplulukları", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Sayı:17, İstanbul 1982, s. 86-102.

KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı İmparatorluğunda ilk Nüfus Sayımı-1831*, Devlet İstatistik Enstitüsü Yay., Ankara 1997.

KARAKAŞ, Muhammet, "XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında Ayan ve Mütegallibeler," Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay. No: 3, *II. Kayseri Ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri*, Kayseri 1998, s. 259-266.

KARAGÖZ, Mehmet, "XVIII. Asrın İlk Yarısında Osmanlı İdari Taksimatı İçerisinde Kayseri'nin İdari Durumu", *I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri,* Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay., Kayseri 1997, s. 142-146.

KARPAT, Kemal, *Osmanlı Nüfusu (1830-1914),*Timaş Yay., İstanbul 2010.

KARTAL, Kazım, *1100 Numaralı (1835) Trabzon Vilayeti Maçka Müslim Nüfus Defteri'nin Transkripsiyon Ve Değerlendirilmesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Danışman: Prof. Dr. Süleyman Demirci) Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2013.

JHS
23
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

KAHRAMAN Salih & Fevzi GÜR, *Amasya Nüfus Defteri 1840,* Amasya Belediyesi Kültür Yay., Amasya-2012.

KAYA, Mehmet, "XX. Yüzyıl Başlarında Niğde Sancağının Nüfusuna Dair", *Türkiyat Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 19, Konya, Bahar 2006, s.193-210.

----------; "XIX. Yüzyılda İzmit (Kocaeli) Sancağının Demografik Durumu ve İskân Siyaseti", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.26, Sayı: 41, 2007, s. 59-79.

KESKİN, Mustafa, "1831-1860 Tarihli Kayseri Müfredat Defterine Göre Kayseri ve Tabi Yerleşim Yerlerinde Nüfus Dağılımı", *Geçmişteki İzleriyle Kayseri,* Kayseri 2006, s.145-150.

----------, "Kayseri Yöresindeki Aşiretlerin İskânı Hakkında", *Geçmişteki İzleriyle Kayseri*, Kayseri 2006, s. 80-94.

----------, "Osmanlı Toplumsal Hayatına Ait Tespitler: Kayseri ve Yöresi Örneği", *Geçmişteki İzleriyle Kayseri*, Kayseri 2006, s. 24-33.

KILIÇ, Rüya, *Osmanlı'da Seyyid ve Şerifler*, Kitap Yay., İstanbul 2005.

KODAL, Tahir, "Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Genel Nüfus Sayımında Çorum Vilayetinin Nüfusu Özellikleri'', *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.19, Sayı: 1, Elazığ 2009, s. 233-258.

KOÇAK, Zülfiye & Hasan TAŞKIRAN, "2793 Numaralı Ahlat Kazası Müslim Nüfus Defteri (30 Rebiyülevvel 1252/15 Temmuz 1836)'nın Tanıtım ve Değerlendirmesi," *Journal of History School (JOHS)*, March 2014, Year 7, Issue XVII, s. 421-442.

KÖPRÜLÜ, Orhan, "Çavuş", *TDVİA*, C.8, Ankara 1993, s. 236-238.

KÖYMEN, Mehmet Altay, *Selçuklu Devri Türk Tarihi*, TTK yayını, Ankara 1993.

KUNT, Metin, "Provincial Administration", *The Sultan's Servants. The Transformation of Ottoman Provincial Government, 1550-1650,* (New York 1983), s. 9-29.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik),* Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 1994.

----------, *XVI. Asırda Tavas Kazasının Sosyal ve İktisadi Yapısı*, İstanbul 2002.

----------, *Menteşe Sancağı 1830 (Nüfus ve Toplum Yapısı),* TTK, Ankara 2010.

----------, "Osmanlı Sosyal ve İktisadî Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri", *Belleten*, C. LIX, S.225, Ağustos 1995, s. 395-412.

MERÇİL, Erdoğan, *Müslüman Türk Devletleri Tarihi*, TTK Yay., Ankara 2006.

OĞUZ, İsmail, "XX. Yy. Başlarında Demirci'de Gayrimüslim Nüfus", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C.11, Sayı:3, 2013.

OFLAZ, Mustafa, "XVI. yüzyıl Başlarında Karahisar-ı Develi Kazası" Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay. No: 4, *III. Kayseri Ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri,* Kayseri 2000, s. 338-347.

ORTAYLI, İlber & Fahrettin ATAR, "Kadı" *TDVİA*, C.9, Ankara 1994, s.66-73.

----------; *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, Cedit Neşriyat, Ankara 2007.

JHS
24
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

ÖNDER, Ali Rıza, *Kayseri Basın Tarihi 1910-1960*, Kayseri İşçi Kredi Bankası Kültür Yayınları, No: 2, Ankara 1972.

ÖNSOY, Rifat, "19. Yüzyılın Sonunda Kayseri'nin İktisadi ve Ticari Durumu", *I. Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Konuşmaları ve Tebliğleri*, Kayseri 1987, s. 41-43. ÖZKAYA, Yücel; "XVIII. Asırda Kayseri", I. Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Konuşmaları ve Tebliğleri, Kayseri 1987, s. 36-40.

ÖZ, Mehmet, "Tahrir", *TDVİA,* C. 39, İstanbul 2010, s. 425-429.

----------, "Tahrir Defterlerinin Osmanlı Tarihi Araştırmalarında Kullanılması Hakkında Bazı Düşünceler", *Vakıflar Dergisi*, XXII, 1991, s. 429-439.

ÖZCAN, Selim, "XIX. Yüzyılın Ortalarında Sinop'taki Gayrimüslimlerin Sosyal ve Ekonomik Yapısı" , *OTAM*, 30/Güz 2011, s. 145-172.

ÖZDEĞER, Mehtap, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Miri Arazi Rejimi ve Tahrir Geleneği", *Manas Journal of Social Studies (Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi)*, C. 3, sayı. 5, 2003, s. 1-13.

ÖZEL, Oktay, "17. Yüzyıl Osmanlı Demografi ve İskân Tarihi İçin Önemli Bir Kaynak: Mufassal Avarız Defteri", *XII. Türk Tarihi Kongresi*, Kongreye Sunulan Bildiriler III, Ankara 1994, s. 735-743.

ÖZEL, Oktay, "Avarız ve Cizye Defterleri", *Osmanlı'da Bilgi ve İstatistik*, (Ed. Şevket Pamuk),Devlet İstatistik Enstitüsü Yay., Ankara 2000, s.1–29.

ÖZTÜRK, Sait, *İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo- Ekonomik Tahlil),* Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1995.

PITCER, Donald Edgar, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihsel Coğrafyası*, Çev. Bahar Tırnakçı, İstanbul 2001.

SAHİLLİOĞLU, Halil, "Avarız", *TDVİA*, C.39, Ankara 2010, s. 108-109.

SALMAN, Hüseyin, "İlhanlı Hâkimiyetinin Son Zamanlarında Kayseri (1308-1340)", Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay. No: 4, *III. Kayseri Ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri*, Kayseri 2000, s. 415-432.

SAKİN, Orhan, *Osmanlı'da Etnik Yapı ve 1914 Nüfusu*, Ekim yay., İstanbul 2008.

SHAW, Stanford J., "The Ottoman Census System and Population, 1831-1914", *International Journal of Middle East Studies*, Vol.: 9,(1978), s. 325-338.

SELÇUK, Hava, "Niğde'de İlk Nüfus Sayımı (22 Şevval 1246/6 Nisan 1831)", *JASSS*, Volume 6 Issue 2, February 2013, s.1263-1294.

SEZER, Hamiyet, "Şer'iyye Sicillerine Göre III. Selim Dönemi Kayseri Şehri", Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay. No: 6, *IV. Kayseri Ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri*, Kayseri 2003, s.463-472.

SİLER, Abdurrahman, "XIX. Yüzyılda Trabzon'un Kaza ve Nahiyelerinin Ekonomik Durumu, (1869-1905)", *Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, Sayı: 9, 1994, s. 261-277.

SUBAŞI, Muhsin İlyas, *Dünden Bugüne Kayseri*, Geçit Yay., Kayseri 1998.

ŞAHİN, Hasan Ali, "Hititler Zamanında Tomarza", *Birinci Tomarza Sempozyumu*, 19-22 Haziran 2008, Tomarza / Kayseri, s. 485-496.

ŞAHİN, İlhan, "Nahiye", *TDVİA*, C.32, Ankara 2006., s.306-308.

"Talas" *Büyük Kültür Ansiklopedisi*, C.11, Başkent Yay., Ankara 1984, s. 4350.

TELCİ, Cahit, "Aydın Livasının Nüfus Hakkında H.1261/M.1845 Tarihli Bir Defter", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XXI, Sayı:1, Temmuz, (2006), s.165-198.

TEMURÇİN Kadir, "Hamidâbât Kazasında Nüfus (1831-1917)", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 17, Sayı: 1, 2007, s. 45-68.

TOK, Özen,"XVIII. Yüzyılda Kayseri Sancağının İdari Ve Sosyo-Ekonomik Durumu", *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, , C.I, 2009, s.768-786.

----------;"Osmanlıdan Günümüze İdari Taksimat İçinde Kayseri", *I. Tomarza Sempozyumu*, Kayseri 19-22 Haziran 2008, s.530-538.

TOPAL, Zehra, *1840 Tarihli Akçaabat Nüfus Kayıtları*, Akçaabat Belediyesi Kültür Yayınları-5, Akçaabat 2010.

TUNCEL, Metin, "Kayseri", *TDVİA,* C.25, Ankara 2002., s.96-105.

TUZCU, Ali, "Konsolosluk Raporlarında Kayseri'nin İktisadî Yapısı", *III. Kayseri Ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri*, Kayseri 2000, s. 539.

UÇMAN, Abdullah; "Çelebi", *TDVİA*, C.8, Ankara 1993, s.259-261.

UYSAL, Mustafa Ali, "XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Bucak'ta İdari ve Sosyal Yapı", *Mehmet Akif Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:2, Sayı:3, Güz 2010, s. 103-119.

UZUNÇARŞILI, İbrahim Hakkı, *Anadolu Beylikleri*, Ankara 1998.

ÜNER, Sunday, *Nüfusbilim Sözlüğü,* Hacettepe Üniversitesi Yay., Ankara 1972.

YAĞCI, Zübeyde Güneş & Serdar GENÇ, *H.1256/ M.1840-41 Tarihli Balıkesir Nüfus Defteri*, Balıkesir Belediyesi Kent Arşivi Yay. No:9, Balıkesir 2013.

YETKİN, Nilüfer, 136 Numaralı Tahrir Defterine Göre XVI. yy. Sonlarında Kayseri, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

YILDIRIM, Sonnur, *2020 Numaralı H. 1260 / M. 1845 Tarihli Talas Kazası Müslim Nüfus Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Süleyman Demirci, Kayseri, 2014; Devam ediyor.

YILDIRIM, Bülent, "Osmanlı Devleti'nde Yapılan İlk Modern Nüfus Sayımına (1881/1882 -1893) Göre Edirne'deki Ermeni Nüfusu", *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C.1, Sayı: 2, Temmuz 2011, s. 85-101.

YİNANÇ, Refet, "XVI. Yüzyıl Sonların Kayseri Mahalleri ve Nüfusları", Kayseri Belediyesi ve Özel İdare Birliği Yay. No:3, *I.Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Konuşmaları ve Tebliğleri 7-13 Nisan*, Kayseri 1987, s.363-366.

YÖRÜK, Doğan, "1642 Tarihli Avarız Defterine Göre Larende Kazası", *Karaman Ulusal Kültür ve İnanç Turizmi Sempozyumu Bildirisi*, Karaman 2012, s.21-34.

----------, "XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı İmparatorluğunda Yaşayan Gayrimüslimlerin Nüfusu", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 17, (2007), s. 625-652.

JHS
26
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

YÜCEL, Yaşar, *Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti*, Ankara 1970.

YÜKSEL, Hasan, "Osmanlı'da Modern anlamda yapılan ilk Nüfus Sayımına göre Divriği'nin Demografik yapısı'', *Nüfus Bilimi Dergisi/Turkish Journal of Population Studies*, 2006-07, 28-29, s.73-89.

JHS
27
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

EK 1: 1983 Numaralı 1833/1834 (1249) Tarihli Kayseri Sancağı, Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Kazası Müslim Nüfus Defteri Fihristi

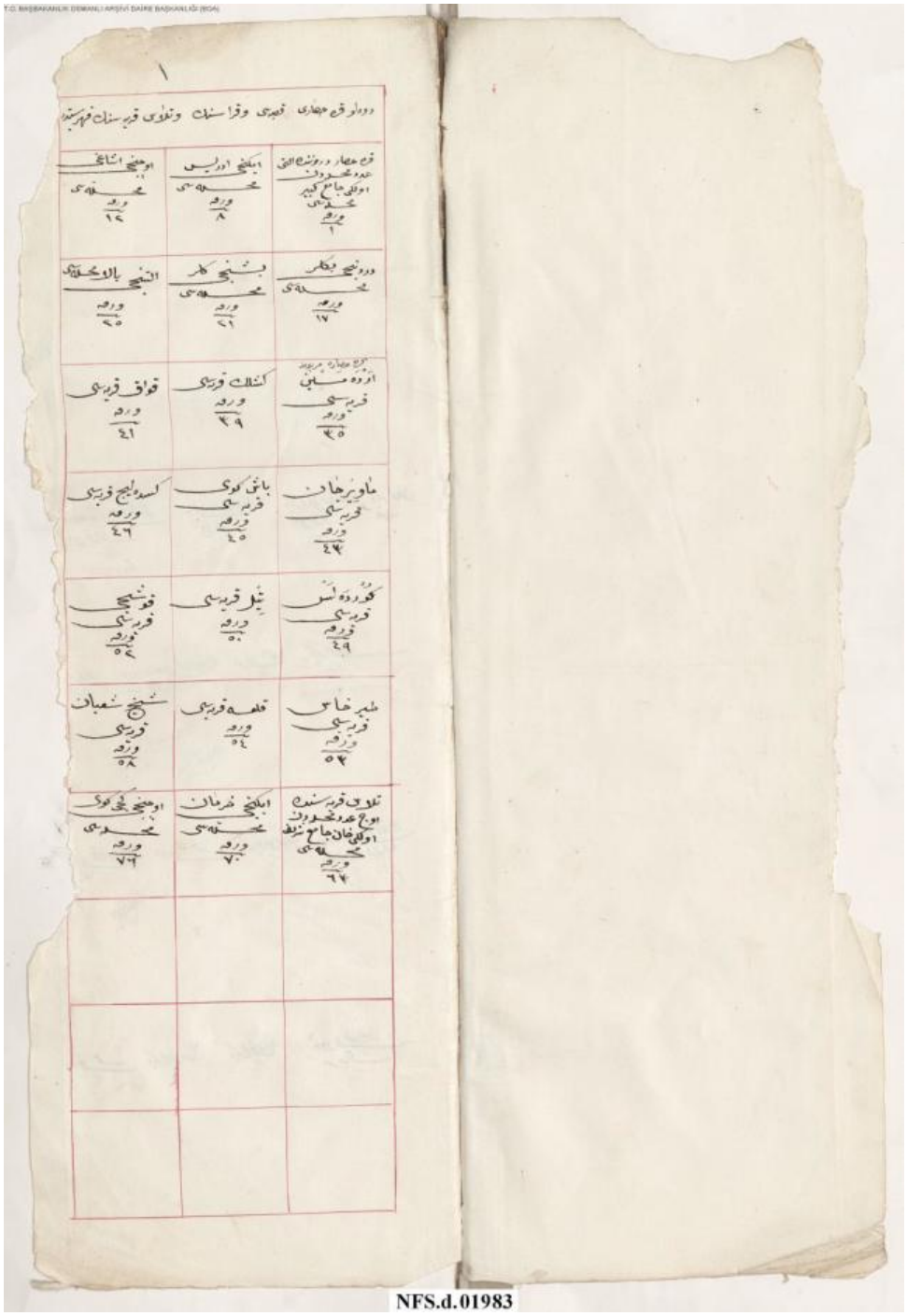

JHS
28
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014

EK 2: 1983 Numaralı 1833/1834 (1249) Tarihli Kayseri Sancağı, Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) ve Talas Kazası Müslim Nüfus Defteri s.1-2

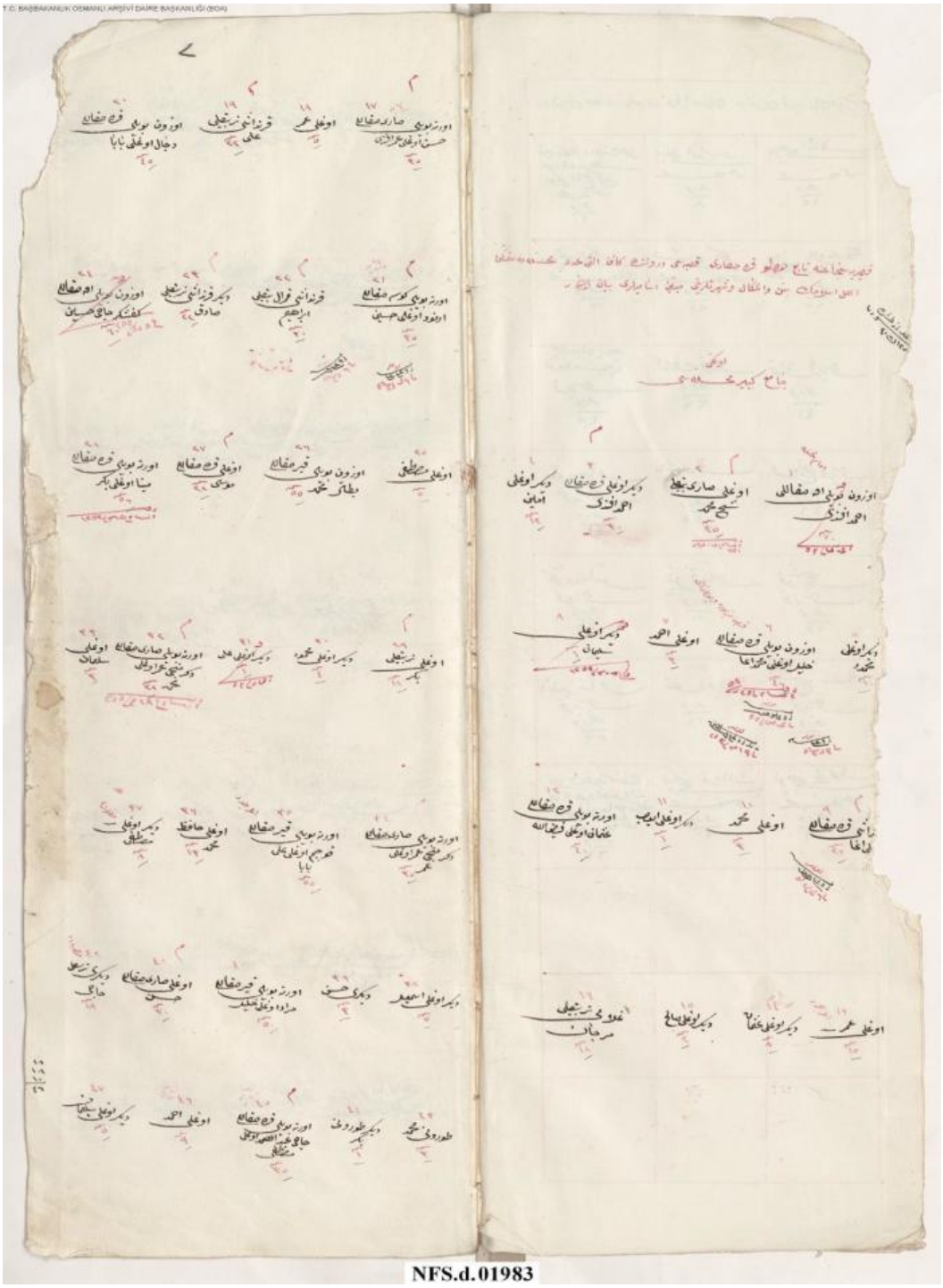

JHS
29
History Studies
Volume 6
Issue 4
July
2014